

Др Драгољуб Тодић*

Институт за међународну политику и привреду, Београд
ORCID: 0000-0002-3813-4608

Јелена Тодић**

Адвокатска комора Београда

ПРЕКОГРАНИЧНИ ПРОБЛЕМИ И САРАДЊА У ОБЛАСТИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ПРОПИСИМА ХРВАТСКЕ, СРБИЈЕ, ЦРНЕ ГОРЕ И БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ***

САЖЕТАК: У раду се разматра нормативни оквир сарадње у области животне средине између четири државе у региону југоисточне Европе. Једна од држава је чланица ЕУ (Хрватска), друге две имају статус кандидата (Србија, Црна Гора), а четврта је у поступку стицања статуса кандидата (Босна и Херцеговина). У уводном делу рада се указује на значај прекограничних проблема у области животне средине и дају методолошке напомене. Први део рада је посвећен најзначајнијим међународним уговорима глобалног, (суб)регионалног и билатералног карактера, по основу којих четири државе имају обавезу (и право) да сарађују. У другом делу рада се даје приказ најзначајнијих норми унутрашњег права у области животне средине (основ-

---

* dtodic@yemail.com, редовни професор, научни саветник.

** jelenatodic@yemail.com, адвокат.

*** Рад је настао у оквиру научноистраживачког пројекта „Србија и изазови у међународним односима 2022. године”, који је финансирало Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, а реализовао Институт за међународну политику и привреду током 2022. године.

Рад је примљен 14. 10. 2022, а прихваћен је за објављивање 29. 11. 2022. године.

них закона), које се односе на прекогранична питања и обавезу сарадње држава. Циљ рада је утврђивање постојања и садржаја обавезе држава да сарађују у области животне средине. Разматра се теза да је обавеза сарадње држава у решавању прекограничних проблема јасно уочена у релевантним међународним уговорима, а карактер те обавезе би требало тумачити у контексту конкретних обавеза и права држава чланица сваког међународног уговора понаособ. Обавезе (и право) сарадње прописани су и у унутрашњим прописима све четири државе, а разлике би могле бити тумачене специфичним околностима које постоје у свакој од њих.

Кључне речи: животна средина, прекогранични проблеми, принцип сарадње, међународни уговори, унутрашњи прописи, Србија, Хрватска, Црна Гора, Босна и Херцеговина, Европска унија

КОНТЕКСТ РАСПРАВЕ И МЕТОДОЛОШКЕ НАПОМЕНЕ

У савременим глобализацијским околностима проблеми у области животне средине (или у вези са животном средином) по својој природи се, најчешће, сматрају проблемима који имају прекогранични карактер, тј. питања у чијем решавању имају интерес најмање две државе. Томе доприноси јачање бројних чинилаца који наглашавају потребу за међународном сарадњом.¹ Истовремено, постоје и одређене тешкоће у прецизнијем дефинисању проблема (питања) која имају прекогранични карактер, као и у утврђивању критеријума за њихово разграничење са осталим проблемима.² Оне се, углавном, могу приписати вишеструкој

¹ Sandler, T. (2017). Environmental cooperation: contrasting international environmental agreements. *Oxford Economic Papers*, 69 (2), 348.

² Овде се због ограниченог обима рада, не улази у посебну расправу о начину дефинисања појма „прекогранични проблеми“ („прекогранична питања“), већ се под овим појмом подразумевају сва она питања која имају (или могу попримити) карактер питања које се тиче најмање две државе. У том смислу сва она питања која су у међународноправној пракси идентификована као глобална, регионална или субрегионална (пре свега на основу чињенице да већ постоје закључени релевантни међународни уговори) улазе у оквир појма „прекогранични“. Слична је ситуација и са уговорима о сарадњи билатералног карактера, који могу садржавати посебне елементе (ван онога што већ садрже глобални, регионални/субрегионални уговор), а могу и детаљније разрађивати поједине обавезе које проистичу из међународних уговора. Комплементарним би се могло сматрати одређење појма „прекогранични“ у унутрашњим прописима и то превасходно са становишта надлежности за обављање одређених послова који имају прекогранични карактер и начина њиховог спровођења у унутрашњим правним системима. Међутим, основни закони у области животне средине држава које су обухваћене анализом не садрже дефиниције појма „прекогранични“ проблеми (питања).

испрепетаности узрока и последица промена у животној средини.³ Међутим, одређена питања (проблеми) у области животне средине јасно се издвајају као „међународна“. Карактеристике „глобалних“ проблема у области животне средине придају се климатским променама, али и делу других проблема у области животне средине где постоје закључени међународни уговори који обавезују све или већину држава. Све се више расправља и о међународној сарадњи у вези са управљањем и заштитом глобалних ресурса или вредности које имају карактер заједничке баштине и заједничке бриге човечанства.⁴

Литературом обилују коментари аутора који се односе на прекограничне аспекте загађивања ваздуха, управљања водним ресурсима, прекогранично кретање отпада, заштиту природе у прекограничном контексту.⁵ На значај прекограничних питања у области животне средине указује се у контексту савремених међународних односа и различитих теоријских праваца. Део литературе који се бави прекограничним аспектима појединих проблема у области животне средине (или у вези са животном средином) је фокусиран на безбедносне ризике које са собом носе различити начини решавања или нерешавања прекограничних проблема у овој области. Ово се посебно односи на регионе у свету који су изложени искушењима заједничког и нерегулисаног коришћења водних

³ Због тога се расправља о потреби интеграције националних, регионалних и међународних напора у суочавању са прекограничним питањима у области животне средине. Kheng-Lian, K. (2012). Transboundary and Global Environmental Issues: The Role of ASEAN. *Transnational Environmental Law*, 1 (1), 67–82.

⁴ За извесна отворена питања у вези са међународноправном заштитом природних ресурса видети: Тодић, Д. (2021). Природни ресурси у међународним уговорима – од суверених права држава до заједничке бриге човечанства. *Сјрани правни жи-воиш*, 3, 391–405. Ова питања због предвиђеног обима овог чланка остају ван оквира анализе.

⁵ V.: нпр. Byrne, A. (2015). The 1979 Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution: Assessing its Effectiveness as a Multilateral Environmental Regime after 35 Years. *Transnational Environmental Law*, 4, (1), 37–67; Jung, J., Choi, A., Yoon, S. (2022). Transboundary air pollution and health: Evidence from East Asia. *Environment and Development Economics*, 27 (2), 120–144; Inkyoung, K. (2007). Environmental cooperation of Northeast Asia: transboundary air pollution. *International Relations of the Asia-Pacific*, 7, (3), 439–462; Matkovic Puljic, V., Jones, D., Myllyvirta, L., Gierens, R. (2019). Impacts of transboundary coal air pollution from Balkan region to European public health. *European Journal of Public Health*, 29 (4), ckz185.398, <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckz185.398>; Rieu-Clarke, A., Kinna, R. (2014). Can Two Global UN Water Conventions Co-exist?. *Rev Euro Comp & Int Env Law*, 23 (1), 15–31; Onzivu, W. (2013). (Re)invigorating the health protection objective of the Basel Convention on Transboundary Movement of Hazardous Wastes and their Disposal. *Legal Studies*, 33, (4), 621–649; Williams, BA, Watson, JE, Butchart, SH, et al. (2021). A robust goal is needed for species in the Post – 2020 Global Biodiversity Framework. *Conservation Letters*, 14, e12778.

ресурса. У појединим анализама се веза између начина управљања прекограничним природним ресурсима узима за једно од централних питања у односима између држава и међународне безбедности.⁶ На ово се надовезује и питање одговорности за штете које настају (или могу да настану) услед прекограничног загађивања животне средине,⁷ због чега се све јасније профилише обавеза предузимања мера превенције.⁸ Потенцијал сукоба који са собом носе проблеми у области животне средине снажно актуелизује и питање начина решавања спорова поводом ових проблема. Иако савремени међународни уговори у области животне средине садрже до извесне мере стандардизована правила за решавање спорова у примени и тумачењу међународних уговора,⁹ бројна су питања која се у вези са овим могу поставити.¹⁰

Питање значаја ове расправе за Републику Србију (РС) и регион југоистичне Европе требало би посматрати у контексту неколико

---

⁶ Међу бројним изворима, видети, нпр. *From Conflict to Peacebuilding – The Role of Natural Resources and the Environment*, UNEP, 2009. Gleick, P. H. (2019). Water as a Weapon and Casualty of Armed Conflict: A Review of Recent Water-Related Violence in Iraq, Syria, and Yemen. *WIRES Water* 6:e1351. Tominaga, Y., Chia-yi L. (2021). When Disasters Hit Civil Wars: Natural Resource Exploitation and Rebel Group Resilience. *International Studies Quarterly*, 65 (2), 423–434. Bayramov, A. (2018). Review: Dubious nexus between natural resources and conflict. *Journal of Eurasian Studies*, 9 (1), 72–91. Humphreys, J., M. L. R. Smith. (2011). War and Wildlife: The Clausewitz Connection. *International Affairs*, 87 (1), 121–142. Strüver, G., Wegenast, T. (2018). The Hard Power of Natural Resources: Oil and the Outbreak of Militarized Interstate Disputes. *Foreign Policy Analysis*, 14 (1), 86–106.

⁷ Eckert, AR., Smith, T., Egteren, H. (2008). Environmental Liability in Transboundary Harms: Law and Forum Choice. *The Journal of Law, Economics, and Organization*, 24 (2), 434–457. Boyle, A. E. (2005). Globalising Environmental Liability: The Interplay of National and International Law. *Journal of Environmental Law*, 17 (1), 3–26.

⁸ Plakocefalos, I. (2012). Prevention Obligations in International Environmental Law. *Yearbook of International Environmental Law*, 23 (1), 3–43.

⁹ За шире видети: Тодић, Д. (2020). Решавање спорова и међународни уговори у области животне средине. *Зборник радова 33. сусретља Копаоничке школе природног права – Слободан Орлић „Унификација права и правна сигурности“*. Београд, Том I, 365–379. Ferial-Tinta, M., Milnes, S. C. (2016). The Rise of Environmental Law in International Dispute Resolution: The Inter-American Court of Human Rights Issues a Landmark Advisory Opinion on the Environment and Human Rights. *Yearbook of International Environmental Law*, 27, 64–81.

¹⁰ Ова питања заслужују посебну и детаљнију анализу. За шире видети, нпр: Harrison, J. (2013). Reflections on the Role of International Courts and Tribunals in the Settlement of Environmental Disputes and the Development of International Environmental Law. *Journal of Environmental Law*, 25(3), 501–514; Goeteyn, N., Maes, F. (2011). Compliance Mechanisms in Multilateral Environmental Agreements: An Effective Way to Improve Compliance?, *Chinese Journal of International Law*, 10 (4), 791–826; Meshel, T. (2018). Inter-State Fresh Water Dispute Resolution: Some Reflections on River Basin Organizations as Arbitral Institutions. *Yearbook of International Environmental Law*, 29, 55–76.

чинилаца. Поред стања општих односа држава региона, требало би имати у виду и могућности учешћа држава региона у решавању глобалних проблема, карактеристике стања животне средине у државама региона и међузависност стања животне средине држава региона,¹¹ као и достигнути ниво развоја права животне средине у свакој држави појединачно.¹² У детаљнијој анализи тих чинилаца процес ЕУ интеграција држава региона би заузимао посебно место, имајући у виду да је једна држава из региона чланица ЕУ, а остале три имају циљеве да постану чланице ове организације.¹³

¹¹ За целовитији приказ стања у кључним секторима од значаја за стање животне средине, видети анализе које су урађене (у различитим временским периодима) за све четири државе региона у оквиру Економске комисије УН за Европу (*Environmental Performance Review*) на сајту: <https://unece.org/epr-reviewed-countries> (приступљено: 16. 4. 2022). За информације о стању животне средине видети и податке које објављује Европска агенција за животну средину на сајту: <https://www.eea.europa.eu/> (<https://unece.org/epr-reviewed-countries> (приступљено: 16. 4. 2022), као и извештаје о стању животне средине у појединим државама које повремено објављују надлежне институције: Нпр. Извештај о стању животне средине у Републици Србији за 2020. годину, Агенција за заштиту животне средине, Београд, 2021. http://www.sepa.gov.rs/download/Izvestaj_2020.pdf. (<https://unece.org/epr-reviewed-countries> (приступљено: 16. 4. 2022); Информација о стању животне средине у Црној гори за 2020. годину, Агенција за заштиту животне средине, Подгорица, 2021. године. <https://epa.org.me/wp-content/uploads/2021/11/Informacija-o-stanju-zivotne-sredine-za-2020.-godinu.pdf> (приступљено: 20. 6. 2022); Извештај о стању околиша у Босни и Херцеговини, Министарство ванјске трговине и економских односа, 2012. године, <https://www.undp.org/bs/bosnia-herzegovina/publications/izvje%C5%A1taj-o-stanju-okoli%C5%A1a-u-bosni-i-herzegovini> (приступљено: 20. 6. 2022); За Хрватску видети: Извешће о стању околиша – стање и изгледи 2020, сажетак, Европска агенција за околиш, 2019. https://mingor.gov.hr/UserDocsImages/Pristup_%20informacijama/HR%20final.pdf (приступљено: 20. 6. 2022). Може бити интересантно да се у извештајима (информацијама) о стању животне средине спомињу различита питања која имају „прекогранични“ карактер (нпр. кретање отпада, заштита угрожених врста), али прекогранични проблеми као такви се не обрађују на посебан начин. За стање животне средине у Европи, укључујући и државе југоисточне Европе, видети: *The European environment — state and outlook 2020 Knowledge for transition to a sustainable Europe*, European Environment Agency, 2019. <https://www.eea.europa.eu/soer/publications/soer-2020>. (приступљено: 20. 6. 2022). У овом извештају се нарочито наглашава прекогранични аспект два питања: квалитет ваздуха и управљање водним ресурсима.

¹² За пресек стања прописа у Републици Србији видети: Vukasović, V., Todić, D. (2021). *Environmental Law in Serbia*. Wolters Kluwer. Todić, D. (2021). Conditions and Effects of Environmental Legislation Changes: Twenty years from the beginning of the Europeanization process in the Republic of Serbia. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu*, 91, 51–74.

¹³ За један осврт на овај аспект односа видети: Todić, D. (2019). Multilateral Environmental Agreements and EU Integration of Western Balkan States (Status of Bosnia and Herzegovina, Montenegro, Serbia and Croatia in Multilateral Environmental Agreements). *European Energy and Environmental Law Review*, 28 (1), 17–27.

У овом раду се за основу анализе узимају кључни међународни уговори мултилатералног карактера од значаја за управљање и заштиту појединих сегмената животне средине у којима су чланице све четири државе (Хрватска, Србија, Црна Гора, Босна и Херцеговина), као и основни унутрашњи прописи ових држава. Тако ће се, са становишта обавезе сарадње, анализирати кључни међународни уговори глобалног карактера у области управљања водним ресурсима, управљања и заштите земљишта, заштите природе и климатских промена. Указаће се и на међународноправни оквир сарадње регионалног и субрегионалног карактера, што се превасходно односи на пет међународних уговора закључених у оквиру Економске комисије УН за Европу (UNECE). Од билатералних уговора биће узети у обзир међународни уговори о сарадњи у области животне средине који су закључени између држава у региону.¹⁴ Када се ради о унутрашњим прописима, биће указано на решења која садрже основни закони поменутих држава у области животне средине у делу који се односи на прекогранична питања и обавезу сарадње.¹⁵

МЕЂУНАРОДНИ УГОВОРИ И САРАДЊА У ОБЛАСТИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Обавеза сарадње у међународним уговорима глобалног карактера

Конвенција о биолошкој разноврсности

Општа обавеза страна уговорница да међусобно сарађују прописана је чл. 5. Конвенције о биолошкој разноврсности (CBD).¹⁶ Међутим, та обавеза је формулисана на један неуверљив и резервисан начин, а развод-

¹⁴ У овом раду се не улази у детаљнију расправу о карактеру обавезе (и права) држава да сарађују у међународним односима. Међутим, требало би имати у виду да се у међународном праву животне средине принцип сарадње обично разматра у контексту других принципа савременог права животне средине. За шире видети: Shaw, M. N. (2014). *International law*. Cambridge University Press, 626–632. Sands, P., Peel, J., Fabra, A., MacKenzie, R. (2012). *Principles of International Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 187–237. Dupuy PM, Viñuales, J.E. (2018). *International Environmental Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2018.

¹⁵ Постојање норми унутрашњег права у којима се одређена питања квалификују као „прекогранична“ и/или међународна, односно упућује на обавезу сарадње надлежних органа, тумачи се као чињеница да је држава прописала одређена (посебна) права и обавезе надлежних органа у вези са овом врстом проблема.

¹⁶ 1992 Convention on Biological Diversity, 1760 UNTS 79, 31 ILM 818 (1992) <https://www.cbd.int/convention/text/> (7. 9. 2022). Конвенција о биолошкој разноврсности, *Службени лист СРЈ – Међународни уговори*, бр. 11/01.

њавање ове обавезе је учињено кроз две формулације које CBD користи. Најпре се користи формулација „уколико је то могуће“, а потом уколико је то „примерено“ („одговарајуће“). Сарадња преко надлежних међународних организација предвиђена је као други вид могуће сарадње, онда „када је то упутно“, односно када се ради о „областима изван националне јурисдикције.“

Овове су придодата и „друга питања од узајамног интереса“, као предмет могуће сарадње. Прописан је и циљ сарадње који се састоји у „очувању и одрживом коришћењу биолошке разноврсности.“ CBD јасно препознаје обавезе држава да сарађују поводом конкретних питања. Тако, на пример, када се ради о очувању и одрживом коришћењу биолошке разноврсности, стране уговорнице су у обавези да „олакшају размену информација, из свих јавно расположивих извора“, водећи рачуна о посебним потребама земаља у развоју (чл. 16, ст. 1). Затим, то укључује и обавезу унапређивања међународне техничке и научне сарадње (чл. 18), а посебно са земљама у развоју (подстицање и развијање метода сарадње ради развоја технологија укључујући локалне традиционалне технологије, обуку особља, размену стручњака, заједничке програме истраживања, заједничка улагања). Када се ради о примени механизма процене утицаја и „свођења негативних утицаја на минимум“ обавеза сарадње има форме обавештавања, размене информација и консултовања о активностима за које је вероватно да ће имати негативне утицаје на биолошку разноврсност других држава или области ван националне јурисдикције, као и подстицања закључивања споразума (чл. 14, ст. 1ц).

Треба напоменути да CBD по природи циљева које регулише даје прилику странама уговорницама да делују превентивно ка очувању биодиверзитета примењујући наведене одредбе које се тичу сарадње. Оцењено од стране невладиног сектора као позитиван пример овакве сарадње је било залагање шест страна уговорница из југоисточне Европе (четири које су предмет анализе овог чланка, уз Албанију и Словенију) да у Динарском појасу прогласе 13 нових заштићених подручја шума и популације крупних месождера и прошире девет постојећих зона.¹⁷

---

¹⁷ World Wildlife Fund. (29. 5. 2008) Historic Agreement Force for Biodiversity in South-Eastern Europe. <https://www.wwf.eu/?135601/Historic-agreement-force-for-biodiversity-in-south-eastern-Europe> (приступљено 7. 9. 2022). Директор Медитеранског програма ове организације оценио је да ће „[о]ва мрежа заштићених подручја ће поупити кључну празнину у паневропској мрежи која се протеже од Француске до Грчке, обезбеђујући склониште за угрожене врсте, као и коридоре за мобилност врста“.

**Конвенција Уједињених нација о борби против
дезертификације у земљама са тешком сушом
и/или дезертификацијом, посебно у Африци**

Упућивање на „договоре о међународној сарадњи и партнерству“ је формулисано као општи контекст обавеза страна уговорница и то већ у оквиру циљева (чл. 2) Конвенције Уједињених нација о борби против дезертификације у земљама са тешком сушом и/или дезертификацијом, посебно у Африци (UNCCD).¹⁸ Обавеза сарадње проглашена је једним од основних принципа активности у овој области, поред принципа учешћа становништва и локалних заједница у доношењу одлука о разради и спровођењу програма борбе против дезертификације, односно ублажавања последица суше и принципа заједничке али диференциране одговорности (чл. 3).

Прописани су субјекти сарадње и то су: „стране“ (мисли се на стране уговорнице), „сви нивои владе, заједница и невладиних организација“ и власници пољопривредног земљишта (због њиховог значаја за остваривање циљева). Истовремено, циљ сарадње је да се „устпостави боље познавање природе и вредности земљишта и оскудних водених ресурса у угроженим областима“, као и да субјекти сарадње „раде на њиховом одрживом коришћењу.“¹⁹ Билатерални или мултилатерални „аранжмани или њихове комбинације“ су форма кроз коју ће стране извршавати своје обавезе из UNCCD-а, индивидуално или заједнички (чл. 4). Притом су стране у обавези да унапређују сарадњу између угрожених земаља у области животне средине, очувања земљишних и водних ресурса, да јачају регионалну, субрегионалну и међународну сарадњу, да сарађују са одговарајућим невладиним организацијама.²⁰

Значај UNCCD-а за југоисточну Европу може се чинити блажим у односу на остале конвенције, али се не сме занемарити, посебно имајући

---

¹⁸ 1994 United Nations Convention to Combat Desertification in those Countries Experiencing Serious Drought and/or Desertification, Particularly in Africa, 1954 U.N.T.S. 3. https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=XXVII-10&chapter=27&clang=_en (приступљено 7. 9. 2022). Конвенција Уједињених нација о борби против дезертификације у земљама са тешком сушом и/или дезертификацијом, посебно у Африци. *Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори*, бр. 102/07.

¹⁹ Чл. 3.в. UNCCD.

²⁰ Цели Део III Уговора је посвећен обавезама у вези са „акционим програмима, научном и техничком сарадњом и мерама подршке“ (аут. под.) (чл. 9–21). Три носиоца права и обавеза у вези са сарадњом су посебно идентификовани на општи начин. То су угрожене земље стране уговорнице, друге стране и међународна заједница. Циљ њихове сарадње је да се обезбеди „јачање повољног међународног окружења за спровођење ове Конвенције“ (чл. 12).

у виду све видљивије ефекте климатских промена, учесталост температура изнад уобичајених просека,²¹ те чешће суше и пожаре у пределима које традиционално не карактеришу овакве појаве.

Конвенција о праву непловидбених коришћења међународних водотокова

Општа обавеза сарадње страна уговорница Конвенције о праву непловидбених коришћења међународних водотокова (UNWC)²² заснована је на „сувереној једнакости, територијалном интегритету, заједничкој добробити и доброј вери“, а циљ такве сарадње је „постизање оптималног коришћења и адекватне заштите међународног водотока“ (чл. 8). Истовремено, прописан је и начин понашања држава у околностима „када постоје озбиљне препреке за директан контакт између држава водотока“. У таквим ситуацијама обавеза заинтересованих држава у погледу сарадње која је прописана UNWC укључује „размену података и информација, обавештавање, комуникацију, консултације и преговоре у сваком индиректном поступку који прихвате“ (чл. 30).

Садржај обавезе сарадње експлицитно је прописан чл. 9. UNWC и односи се на „редовну размену података и информација“. У складу са тим, државе водотока имају обавезу да редовно размењују доступне податке и информације о стању водотока, а посебно хидролошке, метеоролошке и еколошке и оне који се односе на квалитет воде, као и на одговарајуће прогнозе (ст. 1).²³ Кључним за суштину прекограничне сарадње може се сматрати принцип тзв. правичног и разумног удела у коришћењу прекограничних водних ресурса.²⁴ Овде треба споменути да стране уговорнице

---

²¹ Regional Cooperation Council, Study on climate change in the Western Balkans region (6. 6. 2018), 6. <https://www.rcc.int/pubs/62> (приступљено: 7. 9. 2022).

²² 1997 UN Watercourses Convention, Convention on the Law of the Non-navigational Uses of International Watercourses, 36 I.L.M. 700. <https://www.unwatercoursesconvention.org/resources/> (приступљено: 7. 9. 2022). Конвенција о праву непловидбених коришћења међународних водотокова, *Службени лист Црне Горе – Међународни уговори*, бр. 6/13.

²³ У случају да једна од држава захтева од друге државе податке и информације који нису „припремани и доступни“, та друга држава има обавезу да „уложи своје најбоље напоре да удовољи захтеву“. При том, она може да услови достављање података и информација плаћањем „разумних трошкова прикупљања, и по потреби, обраде тих података или информација.“ Све државе водотока имају обавезу да уложе своје најбоље напоре да прикупе, и по потреби, обраде податке и информације на начин који омогућава њихово коришћење од стране других држава водотока којима су достављени (ст. 3).

²⁴ У случају пројекта Габчиково–Нађимарош Међународни суд правде се позвао управо на право на „праведан и разуман удео“ Мађарске у коришћењу преко-

имају обавезу сарадње на заштити и развоју међународног водотока, и да је она формулисана као један елемент права на учешће (поред права коришћења водотока) (чл. 5).

Консултације и преговарање имају карактер права, али и обавезе. Консултације као право прописане су у делу који се односи на право стране уговорнице да постане чланица споразума о водотоку (чл. 4), а обавеза консултовања је прописана и у делу који се односи на споразуме о водотоцима (чл. 3), обавезу непроузроковања значајне штете (чл. 7), информације које се односе на планиране мере (чл. 11), консултације и преговоре који се односе на планиране мере (чл. 17. и 18), хитну реализацију планираних мера (чл. 19), спречавање, смањење и контролу загађења (чл. 21), управљање (чл. 24) и инсталације (чл. 26). Поред обавезе консултовања, обавезу сарадње треба посматрати и кроз норме којима се стране уговорнице обавезују да ће одређене активности спровести „заједнички“.²⁵

Циљ сарадње из UNWC се истиче по томе да постоји потреба очувања суверенитета и територијалног интегритета, те избегавање конфликта приликом коришћења „заједничких“²⁶ непловидбених водотокова. Ово је значајно јер UNWC због тога боје другачији и конкретнији интереси од циљева који карактеришу претходне две конвенције. UNWC је за пределе држава које су предмет анализе овог чланка значајан посебно за регију река Дрине, Саве, Тимока, где се сарадња између граничних држава развија.²⁷

граничних водних ресурса. Суд констатује да, без обзира што је Мађарска суспензија и повлачење суласности на даље активности у оквиру Пројекта представљало кршење правних обавеза, то не значи да је она изгубила своје „основно право на праведан и разуман удео у коришћењу прекограничних водних ресурса“. International Court of Justice, Reports of Judgements, Advisory Opinions and Orders, Case Concerning the Gabcikovo–Nagymaros Project (Hungary Slovakia) Judgment of 25 September 1997, para. 78. У наставку Суд указује на потребу поштовања принципа пропорционалности, закључујући да сматра да „Чехословачка, једностраним преузимањем контроле над заједничким ресурсом, и тиме лишавањем Мађарске њезина „права на правичан и разуман удио у природним ресурсима“ Дунава – с континуираним учинцима преусмеравања тих вода на екологију приобалног подручје Szigetkoza, није поштовала пропорционалност коју захтева међународно право“ (аут. под.). *Ibid*, para. 85.

²⁵ Такве су обавезе које се односе на заједничку заштиту екосистема међународних водотока (чл. 20), спречавање, смањење и контролу загађења (чл. 21), спречавање и ублажавање штетних стања (чл. 27), ванредне ситуације (чл. 28) и решавање спорова (чл. 33).

²⁶ Тј. оних водотокова на које стране уговорнице немају ексклузивно право, већ су предмет заједничког коришћења.

²⁷ Видети нпр. сајт UNECE-а, одељак посвећен пројектима за југоисточну Европу. UNECE, Projects in South-Eastern Europe. <https://unece.org/environment-policy/water/areas-work-convention/projects-south-eastern-europe> (приступљено: 7. 9. 2022).

Оквирна конвенција УН о промени климе

Оквирна конвенција УН о промени климе (UNFCCC), једним од својих основних принципа, формулише принцип сарадње који се односи на „дужност“ страна уговорница „да сарађују на унапређењу подстицајног и отвореног међународног економског система који би водио ка стабилном економском расту и развоју свих Страна“ (чл. 3, ст. 5).²⁸ Ово се посебно односи на стране уговорнице које су земље у развоју и тако прописана обавеза сарадње има за циљ да им омогући да „успешно решавају проблеме у вези са променом климе“. Међутим, истовремено се прописује и ограничење те сарадње на начин да се штити слобода трговине и забрањује „неоснована дискриминација“. Истиче се да

„...мере које се предузимају у савладавању промене климе, укључујући и једностране мере, не би требало да послуже као средство за производњу или неосновану дискриминацију или прикривено ограничавање међународне трговине“²⁹.

Обавезе сарадње које су прописане Париским споразумом о клими³⁰ односе се на национално утврђене доприносе (чл. 6), на прилагођавање климатским променама (чл. 7, т. 7),³¹ на штете настале као последица климатских промена, на трансфер технологија (чл. 10, т. 5. и б), на јачање капацитета (чл. 11), на образовање о климатским променама, обуку, јавну свест, учешће јавности и приступ јавности информацијама (чл. 12) и сарадњу кроз Конференцију страна уговорница (чл. 14). Да би се постигли циљеви из Париског споразума о клими који се тичу ублажавања пови-

²⁸ https://treaties.un.org/Pages/ViewDetailsIII.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXV II -7&chapter=27&Temp = mtdsg3&clang=_en (приступљено: 11. 9. 2022). Оквирна конвенција УН о промени климе, *Службени листи СРЈ – Међународни уговори*, бр. 2/07.

²⁹ Дужност сарадње свих страна уговорница посебно је разрађена у делу који се односи на принцип заједничке али издиференциране одговорности и уз уважавање својих конкретних националних и регионалних приоритета, циљева и околности развоја (чл. 4), а обавеза сарадње прописана је и чл. 7 (Конференција страна), односно 21. Оквирне конвенције (обавезе секретаријата у вези са Међувладином групом експерата за истраживање промене климе).

³⁰ https://treaties.un.org/doc/Treaties/2016/02/20160215%2006-03%20PM/Ch_XXV II-7-d.pdf (приступљено: 11. 9. 2022). Париски споразум о клими, *Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори*, бр. 4/2017.

³¹ Сарадња обухвата, између осталог, и размену информација, добрих пракси, искустава и знања, које се односе на научне резултате, планирање, политике и спровођење од значаја за акције прилагођавања; јачање институционалних капацитета, укључујући оне под Конвенцијом које се користе за спровођење овог Споразума, са циљем пружања подршке синтези релевантних информација и знања, као и пружање техничке подршке и усмеравање Страна; јачање научних сазнања о клими; повећање ефикасности и одрживости мера прилагођавања, итд.

шења глобалних температура сматра се императивним да државе чланице анализирају и пријављују прекограничне утицаје климатских промена на животну средину.³² Напредак држава Западног Балкана генерално на примени обавеза из UNFCCC није завидан.³³ Потребно је уложити значајне напоре на унапређењу обавезе извештавања о емисијама стаклене баште,³⁴ што представља један од елемената за успешну сарадњу у примени ове Конвенције.

Обавеза сарадње по основу регионалних/субрегионалних међународних уговора

Свих пет међународних уговора закључених у оквиру UNECE обавезују четири државе у региону чиме су обухваћена група најчешће идентификованих питања од значаја за прекограничну сарадњу (управљање водама, прекогранично загађивање ваздуха, прекогранични утицаји индустријских акцидентата, процена утицаја на животну средину и демократизација савремене политике у области животне средине).³⁵ Све четири државе су чланице Конвенције о заштити и коришћењу прекограничних водотокова и међународних језера, Протокола о води и здрављу и Амандмана на чл. 25. и 26. Конвенције.³⁶ Наведена Конвенција експлицитно дефинише значење појма „прекограничне воде“ и „прекогранични утицај“ чиме су на недвосмислен начин обухваћена питања која се тичу управљања прекограничним проблемима у области вода.³⁷

³² UNFCCC, Response Measures, KCI-7 Meeting: 2–3 November 2022, <https://unfccc.int/topics/mitigation/workstreams/response-measures> (приступљено: 7. 9. 2022).

³³ Regional Cooperation Council, Study on climate change in the Western Balkans region (6. 6. 2018), 17. <https://www.rcc.int/pubs/62> (приступљено: 7. 9. 2022).

³⁴ *Ibid.*, 36.

³⁵ Поред ових пет међународних уговора, све четири државе су чланице и још два врло значајна међународна уговора који нису закључени у оквиру UNECE. То су: Конвенција о сарадњи на заштити и одрживом коришћењу реке Дунав (1994) и Оквирни споразум о сливу реке Саве (2002).

³⁶ https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-5&chapter=27&clang=_en (приступљено: 22. 6. 2022).

³⁷ „Прекограничне воде“ обухватају „све површинске и подземне воде које чине границе између две или више држава, пресецају те границе или се налазе на њима. Свуда где се прекограничне воде непосредно уливају у море, те воде се завршавају правом линијом повученом преко њиховог места уливања између тачака на обали до којих допире ниво малих вода.“ Истовремено, и појам „прекогранични утицај“ је дефинисан (чл. 1, т. 1. и 2).

Такође, ове државе су чланице и Конвенције о прекограничном загађивању ваздуха на велике удаљености,³⁸ док постоје извесне разлике у погледу чланства у протоколима који су закључени уз ову конвенцију.³⁹ Дефинишући значење израза „загађивање ваздуха на великим удаљеностима“ Конвенцијом су обухваћена различита прекогранична питања која могу бити повезана са загађивањем ваздуха.⁴⁰ Истовремено, четири државе су чланице и Конвенције о прекограничним ефектима индустријских акцидената,⁴¹ Еспо Конвенције о процени утицаја на животну средину и прекограничном контексту⁴² и Конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима заштите животне средине.⁴³

³⁸ https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtmsg_no=XXVI-I-1&chapter=27&clang=_en (приступљено 22. 6. 2022).

³⁹ Нпр. осим Хрватске ниједна друга држава у региону није чланица Протокола о смањењу закисељавања, еутрофикације и приземног озона (1999). https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtmsg_no=XXVII-1-h&chapter=27&clang=_en Слична је ситуација и са Протоколом о смањењу сумпора https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtmsg_no=XXVII-1-e&chapter=27&clang=_en Затим, Босна и Херцеговина није чланица Протокола о дуготрајним органским загађујућим материјама (1998) https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtmsg_no=XXVII-1-g&chapter=27&clang=_en и Протокола о тешким металима (1998) https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtmsg_no=XXVII-1-f&chapter=27&clang=_en Једино је Хрватска чланица амандмана на анексе I и II Протокола о дуготрајним органским загађујућим материјама (2009) https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtmsg_no=XXVII-1-j&chapter=27&clang=_en. Такође, једино је Хрватска чланица амандмана на анексе Протокола о тешким металима (2012) https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtmsg_no=XXVII-1-l&chapter=27&clang=_en. Једино је Хрватска чланица амандмана на текст и анексе II до IX Протокола о смањењу закисељавања, еутрофикације и смањења приземног озона (2012) https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtmsg_no=XXVII-1-k&chapter=27&clang=_en

⁴⁰ Загађивање ваздуха на великим удаљеностима означава „загађивање ваздуха које, потпуно или делимично, потиче из зоне која потпада под јурисдикцију једне државе и које има штетне последице у зони која је у правној надлежности друге државе, и то на толикој удаљености да је углавном немогуће разграничити прилив из појединачних или групних извора загађујућих материја“ (чл. 1.6).

⁴¹ https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtmsg_no=XXVII-6&chapter=27&clang=_en

⁴² https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtmsg_no=XXVII-4&chapter=27&clang=_en (приступљено: 22. 6. 2022). Три државе су чланице и амандмана Софија (2001) и Цавтат (2004), као и Протокола о стратешкој процени утицаја на животну средину (Кијев, 2003). Босна и Херцеговина није чланица Софијског амандмана и амандмана из Цавтата.

⁴³ https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtmsg_no=XXVII-13&chapter=27&clang=_en

Обавеза сарадње и билатерални уговори у области животне средине

Сарадња између држава региона у области животне средине одвија се и на основу билатералних споразума које су оне међусобно закључиле. Међутим, оно што се одмах може констатовати то је да једино Хрватска има закључене споразуме о сарадњи у области животне средине са све три суседне државе (Србијом, Црном Гором и Босном и Херцеговином).

– Обавеза сарадње уговорних страна Владе Републике Хрватске и Владе Црне Горе у подручју заштите животне средине дефинисана је кроз циљ Споразума између Владе Републике Хрватске и Владе Црне Горе о сурадњи у подручју заштите околиша.⁴⁴ „Сарадња на прекограничним темама заштите животне средине и спречавање загађивања“ само је једно „подручје сарадње“ уговорних страна прописано Споразумом о сарадњи.⁴⁵

– Споразумом између Владе Републике Србије и Владе Републике Хрватске о сарадњи у области заштите животне средине и очувања природе⁴⁶ је формулисана у ширем контексту, у односу на споразум Хрватске и Црне Горе. Наиме, прописано је да ће уговорне стране „развијати и проширивати сарадњу у области заштите животне средине и очувања природе у интересу обе државе,“ чему је придодата и обавеза промовисања даљег развоја економских, научних и техничких контаката, у циљу решавања регионалних и глобалних еколошких проблема“ (чл. 1).⁴⁷

⁴⁴ Споразум између Владе Републике Хрватске и Владе Црне Горе о сурадњи у подручју заштите околиша, *Народне новине*, бр. 2/2015.

⁴⁵ Остала „подручја“ сарадње обухватају: 1. општа питања политике заштите животне средине; 2. поступак приближавања и приступања Европској унији; 3. праћење, оцена и обухватна анализа стања животне средине, приступ информацијама; 4. заштита мора и подморја те управљање обалним подручјем у сврху одрживог развоја; 5. сарадња у оквиру спровођења мера за управљање баластним водама, укључујући и размену података значајних за систем управљања баластним водама у региону Јадрана; 6. управљање отпадом; 7. заштита ваздуха и климе, укључујући праћење емисија загађујућих материја у ваздух и друге елементе животне средине из непокретних извора; 9. образовање у подручју заштите животне средине и учешћа јавности; 10. праћење мера управљања и размена података који се тичу загађења вода; 11. сарадња у подручју поморског саобраћаја с нагласком на превоз опасних и штетних материја морским путем (чл. 2).

⁴⁶ Споразум између Владе Републике Србије и Владе Републике Хрватске о сарадњи у области заштите животне средине и очувања природе, *Службени гласник РС – Међународни уговори*, бр. 13/2018.

⁴⁷ Прописана је обавеза (и право) сарадње у следећим областима: заштита ваздуха; управљање отпадом; заштита вода; управљање и заштита еколошки осетљивих подручја, укључујући заштићена подручја; спровођење међународних конвенција и споразума у области заштите животне средине; размена искустава у преношењу законодавства Европске уније; образовање у области заштите животне средине и одржи-

– Између Хрватске и Босне и Херцеговине закључен је Споразум о сурадњи у подручју заштите околиша и одрживог развоја⁴⁸ којим су дефинисана следећа „подручја“ у којима ће стране уговорнице сарађивати: поступак приближавања и приступања Европској унији; размена искустава у спровођењу међународних конвенција и споразума у области заштите животне средине; заштита климе; заштита ваздуха, вода и тла; управљање отпадом; управљање и третман отпадних вода; управљање и третман хемикалија; очување и заштита природе; образовање у подручју заштите животне средине и „сваком другом подручју заштите околиша, које обе странке сматрају одговарајућим.“

УНУТРАШЊИ ПРОПИСИ И ПРЕКОГРАНИЧНА САРАДЊА

Основни закони који регулишу област животне средине у четири државе региона садрже норме које се односе на прекогранична питања и обавезу сарадње надлежних органа.

а) У случају Републике Хрватске из „начела сурадње“, које прописује Закон о заштити околиша (*Народне новине* бр. 80/13, 153/13, 78/15, 12/18. и 118/18) проистичу обавезе појединих субјеката. При том је обавеза државе да

„...осигура сурадњу и солидарност у рјешавању глобалних и међудржавних питања заштите околиша, посебно кроз међународне уговоре, сурадњом с другим државама и склапањем одговарајућих споразума те обавјештавањем других држава о прекограничним утјецајима на околиш, о еколошким несрећама, као и међународном размјеном информација о околишу“ (чл. 15).⁴⁹

вог развоја; изучавање и истраживање животне средине, као и развој прихватљивих технологија по животну средину; подршка комуникацији између индустрија у области заштите животне средине; инструменти заштите животне средине и њихова уградња у економске политике; прекогранични превоз опасних материја; свака друга област коју Уговорне стране сматрају одговарајућом (чл. 2).

⁴⁸ Споразум о сурадњи у подручју заштите околиша и одрживог развоја, *Народне новине*, бр. 4/2016.

⁴⁹ Обавезе других субјеката (Хрватски сабор, Влада, жупанија, Град Загреб, велики градови, градови и општине, сви други дионици) се односе на „одрживи развитак сукладно овом Закону“ (чл. 15, ст. 1), односно на „проведбу учинковитих мјера заштите околиша на свом подручју“ (Влада, жупаније, Град Загреб, велики градови, градови и општине, у оквиру свога дјелокруга) (ст. 2).

Закон на посебан начин регулише „прекогранични утјецај стратегије, плана и програма, захвата и постројења на околиш“ (чл. 134),⁵⁰ као и питања која се односе на обавештавање друге државе о захвату (чл. 135),⁵¹ суделовање у поступку о захвату у другој држави (чл. 136), обавештавање друге државе о раду постројења (чл. 137), суделовање у поступку издавања „околишне дозволе везано за постројење у другој држави“ (чл. 138), обавештавање друге државе о великој несрећи (чл. 139).⁵²

б) Што се тиче Републике Србије, Закон о заштити животне средине (*Службени гласник РС*, бр. 135/2004, 36/2009, 36/2009. – др. закон, 72/2009. – др. закон, 43/2011. – УС, 14/2016, 76/2018, 95/2018. – др. Закон) у чл. 8. на општи начин прописује да су

„...субјекти система заштите животне средине дужни (...) да међусобно сарађују, обезбеђују координацију и усклађивање у доношењу и спровођењу одлука.“

Сарадњу са другим државама и међународним организацијама „остварује“ Република Србија. Када се ради о конкретним „прекограничним“ питањима која су регулисана Законом, односно у вези са којима се прописују одређене обавезе и права надлежних органа, треба рећи да се експлицитно спомиње неколико њих: прекогранични промет и трговина дивљим врстама (чл. 10), заштита вода од утицаја прекограничног загађења (чл. 23), контрола и заштита шума у случају прекограничног загађивања (чл. 25), прекогранични промет примерака дивље флоре и фауне (увоз, извоз, унос, износ, поновни извоз) и њихових развојних облика и делова (чл. 28), обавештење о оператерима, односно Севесо постројењима, односно комплексима чије активности могу изазвати хемијски удес са прекограничним ефектима (чл. 61а, 61б) и проглашавање стања угрожености (чл. 62). Обавеза прекограничне сарадње посебно је регулисана у делу који се односи на процену утицаја на животну средину и стратешку процену утицаја на животну средину. Тако је обавештавање о

⁵⁰ За информације о прекограничним поступцима стратешке процене утицаја на животну средину видети: <https://mingor.gov.hr/prekograncni-postupci-strateske-procjene-4039/4039> (приступљено: 22. 6. 2022).

⁵¹ За информације о прекограничним поступцима процене утјецаја захвата на околиш видети: <https://mingor.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug/uprava-za-procjenu-utjecaja-na-okolis-i-odrzivo-gospodarenje-otpadom-1271/procjena-utjecaja-na-okolis-pu-ospuo/procjena-utjecaja-zahvata-na-okolis-puo-4014/4014> (приступљено: 22. 6. 2022).

⁵² Сарадња с државама чланицама Европске уније о штетама у животnoj средини (чл. 140) посебно је регулисана и односи се на околности настанке штете у животnoj средини на подручју државе (а која може узроковати прекограничне учинке у другој држави чланици Европске уније), затим на околности када се утврди постојање штете која није проузрокована на њеној територији.

могућим прекограничним утицајима пројеката регулисано чл. 32. Закона о процени утицаја на животну средину (*Службени гласник РС*, бр. 135/04, 46/09), док је „размена информација о прекограничном утицају плана и програма на животну средину“ регулисана чл. 23. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину (*Службени гласник РС*, бр. 135/04, 88/10). Размена информација о прекограничном утицају рада постројења и активности на животну средину спроводи се у складу са чл. 24. Закона о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине (*Службени гласник РС*, бр. 135/04, 25/15, 109/21).

в) Када се ради о Црној Гори, Закон о животној средини (*Службени лист ЦГ*, бр. 52/2016, 73/19) на неколико места се одређује спрам прекограничних питања. Тако се „прекогранични утицаји на животну средину“ спомињу у оквиру принципа сарадње (чл. 5, т. 4),⁵³ „прекогранично загађење“ у оквиру заштите мора и обалног подручја (чл. 18), а спомињу се и прекогранични пренос, превоз и ограничена употреба ГМО (чл. 24), прекогранични транспорт угљендиоксида ради складиштења (чл. 52), и прекогранично праћење стања животне средине у оквиру „систематског праћења стања животне средине“ (чл. 54). За „остваривање међународне сарадње, укључујући и сарадњу са Европском комисијом и размену података у области животне средине“ надлежно је Министарство (чл. 11), а Агенција остварује сарадњу и комуникације са релевантним домаћим и међународним организацијама и институцијама из области животне средине (чл. 12). Посебним прописима је регулисана стратешка процена утицаја на животну средину, укључујући и размену информација о прекограничним утицајима (чл. 23). Обавештавање о прекограничном утицају пројекта на животну средину друге државе (ако пројекат може да има значајан утицај на животну средину друге државе) регулисано је посебним прописом. У случају издавања интегрисане дозволе за постројења и активности које могу имати негативне утицаје на здравље људи, животну средину или материјална добра, посебним одредбама закона је регулисана размена информација о прекограничном утицају (чл. 23).

г) У оквиру два законска текста који се баве животном средином у Босни и Херцеговини, прекогранична питања су регулисана у складу

---

⁵³ Према принципу сарадње „држава обезбјеђује сарадњу и солидарност у рјешавању глобалних и међудржавних питања заштите животне средине, посебно кроз међународне уговоре, сарадњом са другим државама и закључивањем одговарајућих споразума, као и обавјештавањем других држава о прекограничним утицајима на животну средину, о еколошким удесима и међународном размјеном информација о животној средини.“

са сложеним карактером државне структуре.⁵⁴ Закон о заштити животне средине Републике Српске (*Службени гласник РС*, бр. 71/12, 79/15, 70/20) прекогранична питања спомиње у контексту прекограничног кретања отпада (чл. 22), када се регулише материја прекограничног поступка процене утицаја на животну средину (чл. 39, 68), када се ради о прекограничном загађењу у контексту издавања еколошких дозвола и спречавања несрећа великих размера (чл. 83, 90) и прекограничном утицају одређеног постројења (чл. 99). Конвенција о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту се посебно спомиње (чл. 65, 78). Поред тога, заштита животне средине спроводи се, између осталог, и у циљу: „д) међународне сарадње у заштити животне средине”, (чл. 2) и „Република учествује у међународној сарадњи у области заштите животне средине” (чл. 5).⁵⁵ Спровођење циљева који се тичу животне средине подстиче се међуентитетском сарадњом и сарадњом са Брчко Дистриктом, билатералним или мултилатералним међународним споразумима о заштити животне средине и другим споразумима о сарадњи, као и пружањем информација и подршке у вези са заштитом животне средине, а посебно у односима са сусједним земљама (чл. 11, ст. 2). Вероватно би се најрелевантнијом могла сматрати одредба чл. 128. Закона која се односи на „међуентитетско тело“. Оно се бави свим питањима из области заштите животне средине која захтијевају усаглашен приступ ентитета, као и другим питањима која су пренесена на Међуентитетско тијело од ентитета и Брчко Дистрикта, овим законом и другим прописима, а нарочито, између осталог, питања: а) међународних споразума и програма из области заштите животне средине, б) сарадње са међународним организацијама и другим земљама, итд.

Када се ради о Федерацији БиХ, у Закону о заштити околиша (*Службене новине Федерације БиХ*, бр. 15/2021) прекогранична питања, односно прекогранични контекст, се спомињу када се регулише област стратешке процене утицаја (чл. 50), процена утицаја на околиш (чл. 74, 79), вероватноћа прекограничних утицаја на околиш суседних држава, Републике Српске и/или Брчко Дистрикта БиХ (чл. 81), и издавање околишних дозвола (чл. 89).⁵⁶ Међуентитетско тело за околиш је дужно

---

⁵⁴ Република Српска, Федерација Босне и Херцеговине (у оквиру Федерације и кантони) и Брчко Дистрикт Босна и Херцеговина имају своје посебне законе у области животне средине.

⁵⁵ Међу начелима заштите животне средине је и „начело сарадње и поделе одговорности” (чл. 6, ст. д), али нема назнака о којој врсти сарадње се овде ради.

⁵⁶ Одредбе овог Закона односе се, између осталог, и на: задатке у подручју околиша који произилазе из међународних конвенција (чл. 2, т. д).

осигурати да су интереси оба ентитета, Брчко Дистрикта БиХ и Босне и Херцеговине узети у обзир при планирању и реализацији пројеката који могу имати одговарајући међусобни утицај на околиш, како унутар Босне и Херцеговине тј. између ентитета и Брчко Дистрикта БиХ, тако и у прекограничном контексту (чл. 126).⁵⁷ Законом је прописана обавеза сарадње у области истраживања животне средине и техничког развоја (чл. 31), а надлежно министарство има и обавезе по основу међународних уговора у вези са регистром загађивача, загађењима и постројењима у којима су присутне опасне материје (чл. 34). Планирање заштите околиша у Федерацији БиХ се усклађује, између осталог, и са планским документима вишег нивоа као и међународно преузетим обавезама БиХ (чл. 45).

ЗАКЉУЧАК

Могло би се рећи да се оквир питања која се означавају „прекограничним“ значајним делом преклапа са општим проблемима у области животне средине у целини, иако се може стећи утисак да унутрашњи прописи четири државе смисао и карактер „прекограничних“ проблема редуцирају. Обавеза сарадње држава у решавању прекограничних проблема у области животне средине прилично је јасно формулисана како у свим кључним међународним уговорима у овој области, тако и у законима који регулишу област животне средине. Обавеза сарадње се додатно појачава због чињенице да постоји скоро уједначен ниво чланства у кључним међународним уговорима у области животне средине, осим извесних разлика које се тичу кашњења појединих држава у преузимању обавеза из протокола и амандмана на неке међународне уговоре. Ове разлике између држава региона могу се довести у везу и са различитим фазама у процесу ЕУ интеграција у којима се државе налазе. Карактер обавезе сарадње држава повезан је са циљевима, врстом и ширином обавеза и права која проистичу из међународних уговора. Специфичности начина регулисања обавезе (и права) сарадње држава у унутрашњим прописима четири државе (закони о заштити животне средине) могу се приписати

---

⁵⁷ Спровођење циљева везаних за околиш остварује се сарадњом и координацијом у Федерацији БиХ, међуентитетском сарадњом и сарадњом са Брчко Дистриктом БиХ, билатералним или мултилатералним међународним споразумима о заштити околиша, као и пружањем информација и помоћи у вези са заштитом околиша, а нарочито у односима са сусједним земљама (чл. 9, ст. 2), а надлежности Федералног министарства околиша и туризма односе се и на пружање помоћи надлежним државним органима у спровођењу међународних обавеза које је БиХ преузела (чл. 23).

специфичностима правних система, стањем животне средине, достигну- тим нивоима ЕУ интеграција, итд. На најопштији начин би се могло рећи да се сарадња коју прописују унутрашњи прописи четири државе односи на обавезе сарадње које проистичу из међународних уговора, процену утицаја на животну средину, стратешку процену утицаја на животну сре- дину, интегрисану дозволу и акциденте са прекограничним ефектима.

ЛИТЕРАТУРА

- Bayramov, A. (2018). Review: Dubious nexus between natural resources and conflict. *Journal of Eurasian Studies*, 9 (1), 72–91.
- Boyle, A.E. (2005). Globalising Environmental Liability: The Interplay of National and International Law. *Journal of Environmental Law*, 17 (1), 3–26, <https://doi.org/10.1093/envlaw/eqi001>
- Byrne, A. (2015). The 1979 Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution: Assessing its Effectiveness as a Multilateral Environmental Regime after 35 Years. *Transnational Environmental Law*, 4 (1), 37–67.
- Vukasović, V., Todić, D. (2021). *Environmental Law in Serbia*. Wolters Kluwer.
- Williams, B. A., Watson, J. E., Butchart, S. H., et al. (2021). A robust goal is needed for species in the Post-2020 Global Biodiversity Framework. *Conservation Letters*, 14, e12778. <https://doi.org/10.1111/conl.12778>.
- Gleick, H. P. (2019). Water as a weapon and casualty of armed conflict: A review of recent water-related violence in Iraq, Syria, and Yemen. *WIREs Water* 6,e1351. <https://doi.org/10.1002/wat2.1351>
- Goeteyn, N., Maes, F. (2011). Compliance Mechanisms in Multilateral Environmental Agreements: An Effective Way to Improve Compliance?, *Chinese Journal of International Law*, 10 (4), 791–826.
- Dupuy PM, Viñuales, J. E. (2018). *International Environmental Law*. Cambridge University Press, 2018.
- Eckert, AR., Smith, T., Egteren, H. (2008). Environmental Liability in Transboundary Harms: Law and Forum Choice. *The Journal of Law, Economics, and Organization*, 24 (2), 434–457, <https://doi.org/10.1093/jleo/ewm061>
- Eckstein, G., Amy Hardberger. State Practice in the Management and Allocation of Transboundary Groundwater Resources in North America. *Yearbook of International Environmental Law*, 18 (1), 96–125, <https://doi.org/10.1093/yiel/18.1.96>
- Inkyoung, K. (2007). Environmental cooperation of Northeast Asia: transboundary air pollution. *International Relations of the Asia-Pacific*, 7 (3), 439–462.
- Jung, J., Choi, A., & Yoon, S. (2022). Transboundary air pollution and health: Evidence from East Asia. *Environment and Development Economics*, 27 (2), 120–144.
- Kheng-Lian, K. (2012). Transboundary and Global Environmental Issues: The Role of asean. *Transnational Environmental Law*, 1 (1), 67–82.

- Kim, I. (2007). Environmental cooperation of Northeast Asia: transboundary air pollution. *International Relations of the Asia-Pacific*, 7 (3), 439–462. <https://doi.org/10.1093/irap/lcm008>
- Matkovic Puljic, V., Jones, D., Myllyvirta, L., Gierens, R. (2019). Impacts of transboundary coal air pollution from Balkan region to European public health. *European Journal of Public Health*, 29 (4), ckz185.398. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckz185.398>.
- Meshel, T. (2018). Inter-State Fresh Water Dispute Resolution: Some Reflections on River Basin Organizations as Arbitral Institutions. *Yearbook of International Environmental Law*, 29, 55–76.
- Onzivu, W. (2013). (Re)invigorating the health protection objective of the Basel Convention on Transboundary Movement of Hazardous Wastes and their Disposal. *Legal Studies*, 33 (4), 621–649.
- Plakokefalos, I. (2012). Prevention Obligations in International Environmental Law. *Yearbook of International Environmental Law*, 23 (1), 3–43. <https://doi.org/10.1093/yiel/yvt060>
- Rieu-Clarke, A. and Kinna, R. (2014). Can Two Global UN Water Conventions Co-exist?. *Rev Euro Comp & Int Env Law*, 23 (1), 15–31.
- Sandler, T. (2017). Environmental cooperation: contrasting international environmental agreements. *Oxford Economic Papers*, 69 (2), 345–364. <https://doi.org/10.1093/oenp/gpw062>.
- Sands, P., Peel, J., with Fabra, A., MacKenzie, R. (2012). *Principles of International Law*. Cambridge, Cambridge University Press, 187–237.
- Shaw, M.N. (2014). *International law*. Cambridge University Press, 626–632.
- Strüver, G., Tim Wegenast (2018). The Hard Power of Natural Resources: Oil and the Outbreak of Militarized Interstate Disputes. *Foreign Policy Analysis*, 14 (1), 86–106, <https://doi.org/10.1093/fpa/orw013>.
- Todić, D. (2021). Conditions and Effects of Environmental Legislation Changes: Twenty years from the beginning of the Europeanization process in the Republic of Serbia. *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, 91, 51–74.
- Тодић, Д. (2021). Природни ресурси у међународним уговорима – од суверених права држава до заједничке бриге човечанства. *Страни правни животи*, 3, 391–405.
- Тодић, Д. (2020). Решавање спорова и међународни уговори у области животне средине. *Зборник радова 33. сусрећиа Којаоичке школе природног права – Слободан Орлић „Унификација права и правна сигурност“*, Том I, 365–379. Београд.
- Todić, D. (2019). Multilateral Environmental Agreements and EU Integration of Western Balkan States (Status of Bosnia and Herzegovina, Montenegro, Serbia and Croatia in Multilateral Environmental Agreements). *European Energy and Environmental Law Review*, 28 (1), 17–27.

- Tominaga, Y., Chia-yi, L. (2021). When Disasters Hit Civil Wars: Natural Resource Exploitation and Rebel Group Resilience. *International Studies Quarterly*, 65 (2), 423–434. <https://doi.org/10.1093/isq/sqab014>.
- UNEP. (2009). *From conflict to peacebuilding – The role of natural resources and the environment*. United Nations Environment Programme.
- Feria-Tinta, M., Milnes, S.C. (2016). The Rise of Environmental Law in International Dispute Resolution: The Inter-American Court of Human Rights Issues a Landmark Advisory Opinion on the Environment and Human Rights. *Yearbook of International Environmental Law*, 27, 64–81, <https://doi.org/10.1093/yiel/yvy004>
- Harrison, J. (2013). Reflections on the Role of International Courts and Tribunals in the Settlement of Environmental Disputes and the Development of International Environmental Law. *Journal of Environmental Law*, 25 (3), 501–514.
- Humphreys, J., M.L.R. Smith. (2011). War and wildlife: the Clausewitz connection. *International Affairs*, 87 (1), 121–142.

Извештаји

- International Court of Justice, *Reports of Judgements, Advisory Opinions and Orders, Case Concerning the Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary Slovakia), Judgment of 25 September 1997*, para. 78, para 85. Dostupno na: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/92/092-19970925-JUD-01-00-EN.pdf> (приступљено: 10. 9. 2022).
- Izveštaj o stanju životne sredine u Republici Srbiji za 2020. godinu, Agencija za zaštitu životne sredine, Beograd. 2021. http://www.sepa.gov.rs/download/Izvestaj_2020.pdf. (приступљено: 20. 6. 2022).
- Informacija o stanju životne sredine u Crnoj gori za 2020. godinu, Agencija za zaštitu životne sredine, Podgorica, 2021. godine. <https://epa.org.me/wp-content/uploads/2021/11/Informacija-o-stanju-zivotne-sredine-za-2020.-godinu.pdf> (приступљено: 20. 6. 2022).
- Izveštaj o stanju okoliša u Bosni i Hercegovini, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, 2012. godine. <https://www.undp.org/bs/bosnia-herzegovina/publications/izvje%C5%A1taj-o-stanju-okoli%C5%A1a-u-bosni-i-hercegovini> (приступљено: 20. 6. 2022).
- Izvešće o stanju okoliša – stanje i izgledi 2020, sažetak, Europska agencija za okoliš, 2019. <https://mingor.gov.hr/UserDocsImages/Pristup%20informacijama/HR%20final.pdf> (приступљено: 20. 6. 2022).
- The European environment — state and outlook 2020 Knowledge for transition to a sustainable Europe*, European Environment Agency, 2019. <https://www.eea.europa.eu/soer/publications/soer-2020>. (приступљено: 20. 6. 2022).
- Regional Cooperation Council, Study on climate change in the Western Balkans region (6. 6. 2018), 6. <https://www.rcc.int/pubs/62> (приступљено: 7. 9. 2022).
- World Wildlife Fund. (29. 5. 2008) Historic Agreement Force for Biodiversity in South-Eastern Europe. <https://www.wwf.eu/?135601/Historic-agreement-force-for-biodiversity-in-south-eastern-Europe> (приступљено: 7. 9. 2022).

Међународни уговори

- Конвенција о биолошкој разноврсности, *Службени лист СРЈ – Међународни уговори*, бр. 11/01.
- Конвенција Уједињених нација о борби против дезертификације у земљама са тешком сушом и/или дезертификацијом, посебно у Африци, *Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори*, бр. 102/07.
- Конвенција о праву непловидбених коришћења међународних водотокова, *Службени лист Црне Горе – Међународни уговори*, бр. 6/13.
- Оквирна конвенција УН о промени климе, *Службени лист СРЈ – Међународни уговори*, бр. 2/07.
- Париски споразум о клими, *Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори*, бр. 4/2017.
- Конвенција о заштити и коришћењу прекограничних водотокова и међународних језера и амандмани на члан 25. и 26. Конвенције, *Службени гласник РС – Међународни уговори*, бр. 1/2010.
- Протокол о води и здрављу, *Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори*, бр. 1/2013.
- Конвенција о прекограничном загађивању ваздуха на велике удаљености, *Службени лист СФРЈ – Међународни уговори*, бр. 11/86.
- Конвенција о прекограничним ефектима индустријских акцидната, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 42/09.
- Конвенција о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту, *Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори*, бр. 102/07.
- Конвенција о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима заштите животне средине, *Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори*, бр. 38/09.
- Конвенција о сарадњи за заштиту и одрживо коришћење реке Дунав, *Службени лист СРЈ – Међународни уговори*, бр. 2/03.
- Оквирни споразум о сливу реке Саве, *Службени лист Србије и Црне Горе – Међународни уговори*, бр. 12/04.

Унутрашњи прописи

- Хрватска: Закон о заштити околиша, *Народне новине* бр. 80/13, 153/13, 78/15, 12/18. и 118/18.
- Србија: Закон о заштити животне средине, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 135/2004, 36/2009, 36/2009. – др. закон, 72/2009. – др. закон, 43/2011. – УС, 14/2016, 76/2018, 95/2018. – др. закон
- Црна Гора: Закон о животној средини, *Службени лист Црне Горе*, бр. 52/2016, 73/19.
- БиХ – Република Српска: Закон о заштити животне средине Републике Српске, *Службени гласник Републике Српске*, бр. 71/12, 79/15, 70/20.
- БиХ – Федерација БиХ: Закон о заштити околиша, *Службене новине Федерације БиХ*, бр. 15/2021.

Интернет адресе

- <https://unesco.org/epr-reviewed-countries> (приступљено: 16. 4. 2022).
- <https://www.eea.europa.eu/> (приступљено: 16. 4. 2022).
- https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-5&chapter=27&clang=_en (приступљено: 22. 6. 2022).
- https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-1&chapter=27&clang=_en (приступљено: 22. 6. 2022).
- https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVI-I-1-h&chapter=27&clang=_en (приступљено: 22. 6. 2022).
- https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-1-e&chapter=27&clang=_en (приступљено: 22. 6. 2022).
- https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVI-I-1-g&chapter=27&clang=_en (приступљено: 22. 6. 2022).
- https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-1-f&chapter=27&clang=_en (приступљено: 22. 6. 2022).
- https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-1-j&chapter=27&clang=_en (приступљено: 22. 6. 2022).
- https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-1-l&chapter=27&clang=_en (приступљено: 22. 6. 2022).
- https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVI-I-1-k&chapter=27&clang=_en (приступљено: 22. 6. 2022).
- https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-6&chapter=27&clang=_en (приступљено: 22. 6. 2022).
- https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-4&chapter=27&clang=_en (приступљено: 22. 6. 2022).
- https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-13&chapter=27&clang=_en (приступљено: 22. 6. 2022).
- <https://mingor.gov.hr/prekograncni-postupci-strateske-procjene-4039/4039> (приступљено: 22. 6. 2022).
- <https://mingor.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug/uprava-za-procjenu-utjecaja-na-okolis-i-odrzivo-gospodarenje-otpadom-1271/procjena-utjecaja-na-okolis-puo-spuo/procjena-utjecaja-zahvata-na-okolis-puo-4014/4014> (приступљено: 22. 6. 2022).
- <https://www.cbd.int/convention/text/> (приступљено: 7. 9. 2022).
- https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=XXVII-10&chapter=27&clang=_en (приступљено: 7. 9. 2022).
- <https://www.unwatercoursesconvention.org/resources/> (приступљено: 7. 9. 2022).
- https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVI-I-7&chapter=27&Temp=mtdsg3&clang=_en (приступљено: 11. 9. 2022).
- https://treaties.un.org/doc/Treaties/2016/02/20160215%2006-03%20PM/Ch_XXVII-7-d.pdf (приступљено: 11. 9. 2022).

Dragoljub Todić, Ph.D.*
Institute of International Politics and Economics
ORCID: 0000-0002-3813-4608

Jelena Todić**
Bar Association of Belgrade

TRANSBOUNDARY ISSUES AND COOPERATION IN THE DOMAIN OF ENVIRONMENTAL PROTECTION IN THE LEGISLATIONS OF CROATIA, SERBIA, MONTENEGRO AND BOSNIA AND HERZEGOVINA***

ABSTRACT: The article discusses the normative framework of cooperation in the domain of environmental protection among four countries in the region of Southeastern Europe. One of the countries is an EU member (Croatia), two others have the status of a candidate country (Serbia, Montenegro), and the fourth one is in the process of receiving the status of a candidate country (Bosnia and Herzegovina). The introduction highlights the importance of transboundary issues in the domain of environmental protection and lays out the methodological remarks. The first part of the article is dedicated to

---

* dtodic@ymail.com

** jelenatodic@ymail.com, Attorney at Law.

*** The paper was written as part of a research project titled “Serbia and the Challenges in International Relations in 2022”, which is funded by the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia and implemented by the Institute for International Politics and Economics in 2022.

The paper was received on October 14th, 2022, and the paper was accepted for publication on November 29th, 2022.

The translation of the original article into English is provided by the *Glasnik of the Bar Association of Vojvodina*.

the most significant international agreements of global, (sub)regional, and bilateral character on the basis of which these four countries have an obligation (and the right) to cooperate. In the second part of the article, we provide an overview of the most significant norms of domestic law in the domain of environmental protection (basic laws), which are related to transboundary issues and the obligation of cooperation among countries. The goal of the article is to establish the existence of the obligations of countries to cooperate in the domain of environmental protection. We consider the thesis that the obligation of cooperation among countries in solving transboundary issues is clearly recognized in the relevant international agreements and the character of that obligation should be interpreted in the context of specific rights and obligations of signatory states for each international agreement in its own right. The obligations (and rights) of cooperation are also prescribed in the domestic legislatures of all four countries and the differences could be interpreted on the basis of specific circumstances within each of them.

Keywords: environment, transboundary issues, the principle of cooperation, international agreements, domestic regulations, Serbia, Croatia, Montenegro, Bosnia and Herzegovina, EU

THE CONTEXT OF THE DISCUSSION AND METHODOLOGICAL REMARKS

In the contemporary circumstances of globalization, the problems in the domain of the environment (or in relation to the environment) are, according to their nature, most frequently seen as problems that have a transboundary character, i.e., issues which at least two countries have an interest in solving. This is augmented by the strengthening of numerous factors which emphasize the need for international cooperation.¹ Simultaneously, there are certain difficulties when it comes to providing a more precise definition of the problems (questions) which have a transboundary character as well as determining the criteria for separating them from other problems.² These can, for the most

---

¹ Sandler, T. (2017). Environmental cooperation: contrasting international environmental agreements. *Oxford Economic Papers*, 69 (2), 348.

² For reasons of space, in this article, we do not address the problem of the definition of “transboundary issues/questions”. Instead, we take this term to denote those questions that have (or can obtain) the character of issues that concern at least two countries. In that sense, all those questions that are identified as global, regional or subregional (primarily on the basis of the fact that there already exist signed international agreements) in international legal practice enter into the scope of the notion of “transboundary issues”. The situation is similar with bilateral agreements on cooperation, which can contain special elements (outside of what is already contained in global, regional/subregional agreements).

part, be ascribed to the multi-layered interconnections between the causes and consequences of the changes in the environment.³ However, certain questions (problems) in the domain of the environment stand out very clearly as “international”. The characteristics of “global” problems in the domain of the environment are attributed to climate change but also to a set of other problems in the domain of the environment where there are signed international agreements that obligate most or the majority of countries. What is being discussed more and more is international cooperation in relation to the management and protection of global resources or values that have the character of a common legacy and a common concern for humanity.⁴

Academic literature is filled with comments from authors dealing with transboundary aspects of air pollution, water resources management, transboundary waste movement, protection of the environment in the transboundary context, etc.⁵The significance of transboundary questions in the domain of the environment is pointed out in the context of contemporary international relations and different theoretical currents. Part of the literature that deals with

---

The definition of the notion of “crossborder” in internal regulations and especially from the standpoint of jurisdiction for carrying out certain tasks which have a cross-border character or the manner of their implementation in domestic legal systems can be considered complementary to this notion. However, the basic laws in the domain of environmental protection which are included in the analysis do not contain the definitions of the notion of “crossborder” issues (questions).

³ This is the reason why the need to integrate national, regional and international efforts in confronting transboundary issues in the domain of environmental protection is being discussed. Kheng-Lian, K. (2012). Transboundary and Global Environmental Issues: The Role of ASEAN. *Transnational Environmental Law* 1(1), 67–82.

⁴ For certain open questions in relation to the protection of natural resources in international law, see: Todić, D. (2021). Prirodni resursi u međunarodnim ugovorima – od suverenih prava država do zajedničke brige čovečanstva. *Foreign Legal Life* 3, 391–405. These questions will remain outside the scope of this article for reasons of space.

⁵ See, for example: Byrne, A. (2015). The 1979 Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution: Assessing its Effectiveness as a Multilateral Environmental Regime after 35 Years. *Transnational Environmental Law*, 4 (1), 37–67; Jung, J., Choi, A., Yoon, S. (2022). Transboundary air pollution and health: Evidence from East Asia. *Environment and Development Economics*, 27 (2), 120–144; Kim, I. (2007). Environmental cooperation of Northeast Asia: transboundary air pollution. *International Relations of the Asia-Pacific*, 7 (3), 439–462; Matkovic Puljic, V., Jones, D., Myllyvirta, L., Gierens, R. (2019). Impacts of transboundary coal air pollution from Balkan region to European public health. *European Journal of Public Health*, 29 (4), cckz185.398, <https://doi.org/10.1093/eurpub/cckz185.398>; Rieu-Clarke, A., Kinna, R. (2014). Can Two Global UN Water Conventions Co-exist?. *Rev Euro Comp & Int Env Law*, 23 (1), 15–31; Onzivu, W. (2013). (Re)invigorating the health protection objective of the Basel Convention on Transboundary Movement of Hazardous Wastes and their Disposal. *Legal Studies*, 33 (4), 621–649; Williams, B. A., Watson, J. E., Butchart, S. H., et al. (2021). A robust goal is needed for species in the Post-2020 Global Biodiversity Framework. *Conservation Letters*, 14, e12778. <https://doi.org/10.1111/conl.12778>.

transboundary aspects of individual issues in the domain of the environment (or related to the environment) are focused on security risks that are brought about by different ways of resolving or not resolving transboundary issues in this domain. This is especially related to the regions of the world that are exposed to challenges of the common and unregulated use of water resources. In certain analyses, the connection between the ways of managing natural resources across borders is taken as one of the central questions in the relationships between countries and international security.⁶ This links together with the question of responsibility for damages that occur (or can occur) as a consequence of transboundary environmental pollution⁷ because of which the need to undertake measures of prevention is becoming increasingly clear.⁸ The potential for conflict associated with environmental problems forcefully actualizes the issue of finding ways to resolving disputes related to these problems. Even though contemporary international agreements in the domain of the environment contain partially standardized rules for resolving disputes in the application and interpretation of international agreements,⁹ there are numerous questions that one can ask in relation to this.¹⁰

⁶ Among numerous sources see, for example, *From Conflict to Peacebuilding – The Role of Natural Resources and the Environment*, UNEP, 2009. Gleick, P. H. (2019). Water as a Weapon and Casualty of Armed Conflict: A Review of Recent Water-Related Violence in Iraq, Syria, and Yemen. *WIREs Water* 6:e1351. Tominaga, Y., Chia-yi, L. (2021). When Disasters Hit Civil Wars: Natural Resource Exploitation and Rebel Group Resilience. *International Studies Quarterly*, 65 (2), 423–434. Bayramov, A. (2018). Review: Dubious nexus between natural resources and conflict. *Journal of Eurasian Studies*, 9 (1), 72–91. Humphreys, J., Smith, M.L.R. (2011). War and Wildlife: The Clausewitz Connection. *International Affairs*, 87 (1), 121–142. Strüver, G., Wegenast, T. (2018). The Hard Power of Natural Resources: Oil and the Outbreak of Militarized Interstate Disputes. *Foreign Policy Analysis*, 14 (1), 86–106.

⁷ Eckert, AR., Smith, T., Egteren, H. (2008). Environmental Liability in Transboundary Harms: Law and Forum Choice. *The Journal of Law, Economics, and Organization*, 24 (2), 434–457. Boyle, A.E. (2005). Globalising Environmental Liability: The Interplay of National and International Law. *Journal of Environmental Law*, 17 (1), 3–26.

⁸ Plakocefalos, I. (2012). Prevention Obligations in International Environmental Law. *Yearbook of International Environmental Law*, 23 (1), 3–43.

⁹ For more details, see: Todić, D. (2020). Rešavanje sporova i međunarodni ugovori u oblasti životne sredine. Proceedings from the 33 meeting of the Kopaonik School of Natural Law – Slobodan Orlić “The Unification of the Law and Legal Safety”. Belgrade, Vol I, 365–379. Faria-Tinta, M., Milnes, S.C. (2016). The Rise of Environmental Law in International Dispute Resolution: The Inter-American Court of Human Rights Issues a Landmark Advisory Opinion on the Environment and Human Rights. *Yearbook of International Environmental Law*, 27, 64–81.

¹⁰ These questions deserve a special and more detailed analysis. For more details see, for example, Harrison, J. (2013). Reflections on the Role of International Courts and Tribunals in the Settlement of Environmental Disputes and the Development of International Environmental Law. *Journal of Environmental Law*, 25 (3), 501–514; Goeteyn, N.,

The question of the significance of this debate for the Republic of Serbia (RS) and the region of South Eastern Europe can be viewed in the context of several factors. In addition to the situation related to the general relations between the countries in the region, one should bear in mind the possibility of the countries of the region taking part in solving global issues, the characteristics of the environmental situation in the countries of the region and the co-dependence of the situation of the environment in the countries of the region,¹¹ as well as the current level of development of environmental legislation in each country individually.¹² In a detailed analysis of those factors, the

---

Maes, F. (2011). Compliance Mechanisms in Multilateral Environmental Agreements: An Effective Way to Improve Compliance?, *Chinese Journal of International Law*, 10 (4), 791–826; Meshel, T. (2018). Inter-State Fresh Water Dispute Resolution: Some Reflections on River Basin Organizations as Arbitral Institutions. *Yearbook of International Environmental Law*, 29, 55–76.

¹¹ For a more thorough overview of the situation in the key sectors that are of importance for the situation with the environment, see the analyses that were carried out (in different timespans) for all four countries of the region within the framework of the United Nations Economic Commission for Europe (Environmental Performance Review) on the webpage: <https://unece.org/epr-reviewed-countries> (April 16, 2022). For information on the situation of the environment see the data that is published regularly by the European Environmental on its website: <https://www.eea.europa.eu/> (April 16, 2022) as well as the reports on the situation with the environment in individual countries that are occasionally published by the relevant institutions: for example, the Report on the Situation of the Environment for the Year 2020, the Agency for Environmental Protection, Belgrade, 2021. http://www.sepa.gov.rs/download/Izvestaj_2020.pdf. (June 20, 2022); Information on the Situation of the Environment in Montenegro for the Year 2020, The Agency for Environmental Protection, Podgorica, 2021. <https://epa.org.me/wp-content/uploads/2021/11/Informacija-o-stanju-zivotne-sredine-za-2020-godinu.pdf> (June 20, 2022); The Report on the Situation of the Environment in Bosnia and Herzegovina, Ministry of International Trade and Economic Relations, 2012. <https://www.undp.org/bs/bosnia-herzegovina/publications/izvje%C5%A1taj-o-stanju-okoli%C5%A1a-u-bosni-i-hercegovini> (June 20, 2022); For Croatia see: the Report on the Situation of the Environment – Conditions and Prospects 2020, summary, European Environmental Agency, 2019. <https://mingor.gov.hr/UserDoc/Images/Pristup%20informacijama/HR%20final.pdf> (June 20, 2022). It can be of interest that the reports (information) on the environmental situation mention various questions that have a “transboundary” character (e.g. the movement of waste, the protection of endangered species), but transboundary issues as such are not treated specifically. For the situation of the environment in Europe, including the countries of South Eastern Europe, *The European environment — state and outlook 2020 Knowledge for transition to a sustainable Europe*, European Environment Agency, 2019. <https://www.eea.europa.eu/soer/publications/soer-2020>. (20.06.2022). This report specifically emphasizes the aspect of two issues: air quality and the management of water resources.

¹² For the overview of the state of the regulations in the Republic of Serbia, see: Vukasović, V., Todić, D. (2021). *Environmental Law in Serbia*. Wolters Kluwer. Todić, D. (2021). Conditions and Effects of Environmental Legislation Changes: Twenty years from the beginning of the Europeanization process in the Republic of Serbia. *Collection of Papers Faculty of Law Niš*, 91, 51–74.

process of EU integration of the countries of the region would occupy a special position bearing in mind that one country of the region is an EU member while the remaining three have the goal of becoming members of this organization.¹³

In this paper, the analysis is based on key international multilateral agreements of significance for managing and protecting individual segments of the environment in which all four countries (Croatia, Serbia, Montenegro, Bosnia and Herzegovina) are signatories as well as the internal regulations of these countries. In this way, from the perspective of obligatory cooperation, we will analyze the key international global agreements in the domain of the management of water resources, land management and protection, the protection of the environment, and climate change. We will also point to the international legal framework of regional and subregional cooperation, which is primarily related to five international agreements signed in the framework of the United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). Among bilateral agreements, we will take into account international agreements on cooperation in the domain of the environment which have been signed among the countries in the region.¹⁴ When it comes to internal regulations, we will point to the solutions that are contained in the basic laws of these countries in the domain of the environment in the part that is related to transboundary issues and the obligation of cooperation.¹⁵

---

¹³ For one analysis of this aspect of international relations, see: Todić, D. (2019). Multilateral Environmental Agreements and EU Integration of Western Balkan States (Status of Bosnia and Herzegovina, Montenegro, Serbia and Croatia in Multilateral Environmental Agreements). *European Energy and Environmental Law Review*, 28 (1), 17–27.

¹⁴ In this paper, we do not engage in a more detailed discussion on the character of the obligations (and rights) of countries to cooperate in international relations. However, it should be taken into account that in international law, the principle of cooperation is usually considered in the context of other principles of contemporary environmental law. For more details. see: Shaw, M.N. (2014). *International law*, Cambridge University Press, 626–632. Sands, P., Peel, J., with Fabra, A., MacKenzie, R. (2012). *Principles of International Law*. Cambridge, Cambridge University Press, 187–237. Dupuy PM, Viñuales, J.E. (2018). *International Environmental Law*. Cambridge University Press.

¹⁵ The existence of domestic legal norms that qualify certain issues as “transboundary” and/or international, or reference the obligation of cooperation of the relevant bodies is interpreted as showing that a country has prescribed certain (special) rights and obligations of the relevant bodies in relation to this kind of problems.

INTERNATIONAL AGREEMENTS AND COOPERATION IN THE DOMAIN OF ENVIRONMENTAL PROTECTION

The obligation of cooperation in international agreements of a global character

Convention on Biological Diversity

The general obligation of signatory parties to cooperate with one another is prescribed in Article 5 of the Convention on Biological Diversity (CBD).¹⁶ However, this obligation is formulated in an unconvincing and qualified manner, and the dilution of this obligation was carried out through two formulations in CBD. The first formulation that was used is “if it is possible”, and the second one is if it is “suitable” (“fitting”). Cooperation through international organizations in charge of the matter is prescribed as the second means of possible communication in cases “when that is appropriate”, i.e., when dealing with “areas outside national jurisdiction.”

“Other questions of common interest” are added to this as a possible subject of cooperation. The goal of cooperation which consists of “the preservation and sustainable use of biological diversity” is also prescribed. CBD clearly recognizes the obligations of countries to cooperate around specific issues. For example, when it comes to the preservation and sustainable use of biological diversity, signatory parties are obliged to “facilitate the exchange of information from all publicly available sources” paying attention to the special needs of developing countries (Article 16, Paragraph 1). Next, this includes the obligation to improve international technical cooperation (Article 18) and especially with developing countries (promoting and developing methods for cooperation for the sake of developing technologies including local traditional technologies, staff training, exchange of experts, common programs, and research, common investment). When it comes to the application of the mechanisms of impact assessment and “reducing negative impact to the minimum”, the obligation of cooperation takes the form of notifying, exchanging information, and consulting about the activities which would probably have a negative impact on biological diversity of other countries or areas outside the national jurisdiction as well as promoting signing agreements (Article 14, Paragraph 1c).

It should be noted that according to the goals that it regulates, CBD provides an opportunity to signatory parties to act proactively towards preserving

---

¹⁶ 1992 Convention on Biological Diversity, 1760 UNTS 79, 31 ILM 818 (1992) <https://www.cbd.int/convention/text/> (7.9.2022). The Convention on Biological Diversity, *Official Gazette SRY – International Agreements*, No. 11/01.

biodiversity by applying the abovementioned provisions dealing with cooperation. What received positive assessments from the non-governmental sector as a positive example of such cooperation was the initiative of six signatory parties from South Eastern Europe (four that are the subject of this analysis together with Albania and Slovenia) to create 13 new protected zones of forests and populations of large carnivores in the Dinaric Mountains and expand nine existing ones.¹⁷

United Nations Convention to Combat Desertification in those Countries Experiencing Serious Drought and/or Desertification, Particularly in Africa

The need for “agreements on international cooperation and partnership” is formulated as part of a general context of obligations of the signatory parties already among the general aims (Article 2) of the United Nations Convention to Combat Desertification in those Countries Experiencing Serious Drought and/or Desertification, Particularly in Africa (UNCCD).¹⁸ The obligation of cooperation is proclaimed as one of the basic principles of activity in this area alongside the principle of the participation of the population and local communities in making decisions about the development and implementation of the programs aimed at combating desertification and mitigating the consequences of drought and the principle of common but differentiated responsibility (Article 3).

The subjects of cooperation are prescribed and these are: “parties” (referencing signatory parties), “all levels of government, communities and non-governmental organizations” and owners of agricultural land (because of their significance for achieving the goals). Simultaneously, the goal of the cooperation is to “build knowledge about the environment, the value of land and scarce water resources in the endangered areas”, as well as to ensure that

---

¹⁷ World Wildlife Fund. (29.5.2008) Historic Agreement Force for Biodiversity in South-Eastern Europe. <https://www.wwf.eu/?135601/Historic-agreement-force-for-biodiversity-in-south-eastern-europe> (September 7, 2022). The Director of the Mediterranean Program of this organization stated that “this network of protected areas (...) will fill a crucial blank in the pan-European network that stretches from France to Greece creating a shelter for endangered species as well as a corridor for the mobility of animal species.”

¹⁸ 1994 United Nations Convention to Combat Desertification in those Countries Experiencing Serious Drought and/or Desertification, Particularly in Africa, 1954 U.N.T.S. 3. https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=XXVII-10&chapter=27&clang=_en (September 7, 2022). United Nations Convention to Combat Desertification in those Countries Experiencing Serious Drought and/or Desertification, Particularly in Africa, *Official Gazette of the Republic of Serbia – International Agreements*, No. 102/07.

the subjects of cooperation “work on their sustainable use”.¹⁹ Bilateral or multilateral “arrangements and their combinations” are a form through which the parties would carry out their obligations from UNCCD, individually or jointly (Article 4). In addition, the parties are obliged to improve the cooperation among vulnerable countries in the domain of the environment, and preservation of soil and water resources and strengthen regional, subregional and international cooperation and cooperate with the relevant non-governmental organizations.²⁰

The significance of UNCCD for South Eastern Europe can seem smaller in comparison to other conventions but it should not be neglected, especially given all the visible effects of climate change, the frequency of above normal temperatures,²¹ and frequent droughts and fires which were not traditionally characterized by these phenomena.

The Convention on the Law of the Non-navigational Uses of International Watercourses

The general obligation of cooperation of signatory parties to the Convention on the Law of the Non-navigational Uses of International Watercourses (UNWC)²² is based on “sovereign equality, territorial integrity, common good, and good faith”, and the goal of such cooperation is “the achievement of optimal use and adequate protection of international watercourses” (Article 8). Simultaneously, it prescribes the behavior of countries under conditions “when there are serious obstacles for direct contact between the countries on a watercourse”. Under those conditions, the obligation of the countries involved in relation to the cooperation prescribed in UNWC includes “the exchange of data and information, notifying, communicating, consulting, and negotiations in every indirect action that they undertake” (Article 30).

---

¹⁹ Article 3.v UNCCD.

²⁰ The entire Part III of the Agreement is dedicated to the obligations in relation to “the action programs, scientific, and *technical cooperation* and support measures” [emphasis added] (Articles 9–21). The three carriers of rights and obligations in relation to cooperation are particularly identified in a general way. These are vulnerable signatory countries, other parties, and the international community. The goal of their cooperation is to secure “the strengthening of the beneficial international environment for the implementation of this Convention” (Article 12).

²¹ Regional Cooperation Council, Study on climate change in the Western Balkans region (June 6, 2018), 6. <https://www.rcc.int/pubs/62> (September 7, 2022).

²² 1997 UN Watercourses Convention, Convention on the Law of the Non-navigational Uses of International Watercourses, 36 I.L.M. 700. <https://www.unwatercoursesconvention.org/resources/> (September 7, 2022). the Convention on the Law of the Non-navigational Uses of International Watercourses, *Official Paper of Montenegro – International Agreements*, No. 6/13.

The content of the obligation of cooperation is explicitly prescribed in Article 9 of UNWC which deals with the “regular exchange of data and information”. In accordance with this, the countries on a watercourse have an obligation to regularly exchange available data and information regarding the conditions of the watercourse, and especially hydrological, meteorological, and ecological ones as well as those having to do with the quality of water and relevant forecasts (Paragraph 1).²³ What can be considered crucial for the essence of transboundary cooperation is the principle of so-called just and reasonable share in the use of transboundary water resources.²⁴ Here, one should note that the signatory parties have the obligation to cooperate on the protection and development of the watercourse and that it is formulated as one element of the right to participation (along with the right to use the watercourse) (Article 5).

Consultations and negotiations have the character of rights but they are also obligations. Consultations as a right are prescribed in the part that deals with the right of a signatory party to become a member of an agreement about a watercourse (Article 4) and the obligation of consulting is prescribed in the part that deals with agreements on watercourses (Article 3), the obligation of not causing significant damage (Article 7), information that is related to planned measures (Article 11), consultations and negotiations that address planned measures (Articles 17 and 18), urgent realization of planned measures (Article 19), prevention, reduction and control of pollution (Article 21), management (Article 24) and installations (Article 26). Besides the obligation of

---

²³ In case one country demands data and information which are not “prepared and available” from another country, the other country is obliged to “invest its best efforts to meet the demand”. In addition, it can condition supplying the data and information on the payment of “reasonable costs of collection and, if necessary, processing of that data and information.” All countries on a watercourse have the obligation to invest their best efforts to collect and, if necessary, process data and information in a way that enables their use on the part of other countries of the watercourse that receive them (Paragraph 3).

²⁴ In the case of the Project Gabčíkovo-Nadimaroš, the International Court of Justice cited specifically the right to “reasonable and just share” of Hungary in the use of transboundary water resources. The Court establishes that, regardless of the fact that Hungary’s suspension and withdrawal of consent in the further activities of the Project represented a violation of legal commitments, it does not mean that it lost its “basic right to just and reasonable share in the use of transboundary water resources”. International Court of Justice, Reports of Judgements, Advisory Opinions and Orders, Case Concerning the Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary-Slovakia) Judgment of 25 September 1997, para. 78. In continuation, the Court points to the need to respect the principle of proportionality concluding that “Czechoslovakia, by undertaking unilateral control over a common resource and concomitant violation of Hungary’s right to a just and reasonable share in the natural resources of the Danube - with the continued effects of re-directing those waters to the ecology of the coastal area of Szigetkoz, disobeyed the proportionality that is required by international law [emphasis added]. *Ibid.* para. 85.

consulting, the obligation of cooperation should also be viewed through the norms with which the signatory parties obliged themselves to carry out certain activities “jointly”.²⁵

The goal of cooperation from UNWC stands out based on the necessity to preserve sovereignty and territorial integrity, as well as to avoid conflicts in the process of using “common”²⁶ non-navigable watercourses. This is significant because UNWC is defined by other and more concrete goals from those that characterize the previous two conventions. UNWC is significant for the landscapes of the countries which are the subject of this article, especially for the region of the rivers Drina, Sava, and Timok, where the cooperation among border countries is being developed.²⁷

United Nations Framework Convention on Climate Change

The United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), in one of its basic principles, formulates the principle of cooperation which is related to the “duty” of the signatory parties “to cooperate on the improvements of incentives and open international economic system which would lead towards stable economic growth and development of all parties” (Article 3, Paragraph 5).²⁸ This relates especially to the signatory parties which are developing countries and, therefore, the prescribed obligation of cooperation has the goal of enabling them to “successfully solve problems related to climate change”. However, simultaneously, a restriction of this cooperation is prescribed in such a way as to protect trade freedom and prohibit “unjustified discrimination”. It is emphasized that “measures that are undertaken in overcoming climate change, including unilateral measures, should not be used as a means of production or unjustified discrimination or covert restrictions on international trade”²⁹

---

²⁵ Those obligations that are related to the common protection of the ecosystems of international watercourses (Article 20), prevention, reduction, and control of pollution (Article 21), prevention and reduction of hazardous states (Article 27), emergency situations (Article 28) and conflict resolution (Article 33).

²⁶ I.E. those watercourses for which the signatory parties do not have exclusive rights to and which are instead subject to common use.

²⁷ See, for example, the website of UNECE, the section dedicated to the projects for South Eastern Europe. UNECE, Projects in South-Eastern Europe. <https://unece.org/environment-policy/water/areas-work-convention/projects-south-eastern-europe> (7. 9. 2022).

²⁸ https://treaties.un.org/Pages/ViewDetailsIII.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XX VI-7&chapter=27&Temp=mtdsg3&clang=_en (September 11, 2022). The Framework Convention of UN on Climate Change, *Official Gazette of SRY – International Agreements*, No. 2/07.

²⁹ The duty of cooperation of all signatory parties is especially developed in the part that deals with the principle of common but differentiated responsibility of signatory parties while taking into account their concrete national and regional priorities, goals, and

The obligations of cooperation which are prescribed in the Paris Climate Agreement³⁰ address determined national contributions (Article 6) to adjusting to climate change (Article 7, Line 7),³¹ to damages caused by climate change, to technology transfer (Article 10, Lines 5 and 6), to strengthening capacities (Article 11), to education about climate change, training, public awareness, public participation and access to information (Article 12) and the cooperation through the Conference of Signatory Parties (Article 14). In order to achieve the goals of the Paris Climate Agreement which concern the mitigation of global temperature rise, it is considered imperative for signatory states to analyse and report the transboundary effects of climate change on the environment.³² The advancement of the countries of the Western Balkans in the application of the obligations stemming from UNFCCC is generally not impressive.³³ It is necessary to invest significant efforts to improve the obligations of reporting the emissions of greenhouse gasses,³⁴ which is one of the elements for the successful cooperation in the implementation of this Convention.

The obligation of cooperation on the basis of regional/subregional international agreements

All five international agreements reached within the framework of UNECE obliged the four countries of the region encompassing the group of most frequently identified questions of significance for transboundary

---

developmental conditions (Article 4), while the obligation of cooperation is prescribed in Article 7 (Conference of the Parties), i.e. 21st Framework Convention (the obligations of the secretariat in relation to the Intergovernmental Group of Experts for Climate Change Research).

³⁰ https://treaties.un.org/doc/Treaties/2016/02/20160215%2006-03%20PM/Ch_XX-VII-7-d.pdf (September 11, 2022). Paris Climate Agreement, *Official Gazette of the Republic of Serbia* – International Agreements, No. 4/2017.

³¹ Cooperation comprises, among other things, the exchange of information, good practices, experience, and knowledge related to scientific results, planning, policies, and implementation of actions of adjustment; the strengthening of institutional capacities, including those under the Convention which are used for the implementation of the Agreement with the goal of providing support for the synthesis of relevant information and knowledge as well as the provision of technical support and guidance of the Parties; strengthening scientific understanding of the climate; improving efficiency and sustainability of the measures of adjustment, etc.

³² UNFCCC, Response Measures, KCI-7 Meeting: 2–3 November 2022, <https://unfccc.int/topics/mitigation/workstreams/response-measures> (September 7, 2022).

³³ Regional Cooperation Council, Study on climate change in the Western Balkans region (June 6, 2018), 17. <https://www.rcc.int/pubs/62> (September 7, 2022).

³⁴ *Ibid*, 36.

cooperation (water management, transboundary air pollution, transboundary effects of industrial accidents, estimate of the impact on the environment and the democratization of contemporary policies of the environment).³⁵ All four countries are signatories to the Convention on the Protection and Use of Transboundary Watercourses and International Lakes, Protocol on Water and Health and Amendment to Articles 25 and 26 of the Convention.³⁶ This Convention explicitly defines the meaning of the notion “transboundary water” and “transboundary impact” which unambiguously encompasses the issues that concern the management of transboundary problems in the domain of waters.³⁷

Also, these countries are signatories to the Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution,³⁸ while there are certain differences in the domain of membership in protocols which have been concluded in reference to this Convention.³⁹ Defining the phrase “long-range air pollution”, the Convention encompasses different transboundary issues which can be linked with

---

³⁵ Besides these international agreements, all four countries are members of two other very important international agreements which have not been concluded within the framework of UNECE. These are the Convention on Cooperation for the Protection and Sustainable Use of the Danube River (1994) and the Framework Agreement on the Sava River Basin (2002).

³⁶ https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-5&chapter=27&clang=_en (22.06.2022).

³⁷ “Transboundary waters” comprise “all surface and underground waters that constitute boundaries between two or more countries, cross those boundaries or are located on them. In all places in which transboundary waters enter the sea, those waters end with a straight line drawn across their confluence between the points on the banks reached by smaller waters.” Simultaneously, the notion of “transboundary impact” is defined as well (Article 1, Lines 1 and 2).

³⁸ https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-1&chapter=27&clang=_en (June 22, 2022).

³⁹ For example, with the exception of Croatia no other country in the region is a member of the Protocol to Abate Acidification, Eutrophication and Ground-level Ozone (1999). https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-1-h&chapter=27&clang=_en. The situation is similar with the Protocol on the Reduction of Sulphur Emissions Reducing Sulphur https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-1-e&chapter=27&clang=_en. Next, Bosnia and Herzegovina is not a member of the Protocol on Persistent Organic Pollutants (1998) https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-1-g&chapter=27&clang=_en and Protocol on Heavy Metals (1998) https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-1-f&chapter=27&clang=_en. Only Croatia is a member of the Amendments to Annexes I and II to the Protocol on Persistent Organic Pollutants (2009) https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-1-j&chapter=27&clang=_en. Also, only Croatia is a member of the Amendments to the Annexes of the Protocol on Heavy Metals (2012) https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-1-l&chapter=27&clang=_en. Only Croatia is a member of the Amendments to the text and annexes II and IX of the Protocol to Abate Acidification, Eutrophication and Ground-level Ozone

air pollution.⁴⁰ Simultaneously, all four countries are also signatories to the Convention on Transboundary Effects of Industrial Accidents,⁴¹ the Espoo Convention on Environmental Impact and Assessment in a Transboundary Context,⁴² and the Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters.⁴³

The obligation of cooperation and bilateral agreements in the domain of the environment

The cooperation among the countries of the region in the domain of the environment also takes place on the level of bilateral agreements which they have signed among themselves. However, what can be stated at the outset is that only Croatia has signed agreements on cooperation in the domain of the environment with all three neighbouring countries (Serbia, Montenegro, and Bosnia and Herzegovina).

– The obligation of signatory parties Government of the Republic of Croatia and the Government of Montenegro in the domain of environmental protection is defined through the aim of the Agreement between the Government of the Republic of Croatia and the Government of Montenegro about Cooperation in the Domain of Environmental Protection.⁴⁴ „Cooperation on transboundary issues related to environmental protection and prevention of

---

(2012) https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-1-k&chapter=27&clang=_en.

⁴⁰ Air pollution at large distances signifies “the pollution of air, which, completely or partially, originates from a zone that falls under the jurisdiction of one country and has harmful consequences in a zone that falls under the legal jurisdiction of another country at a distance that is large enough to make it impossible to differentiate the influxes from individual or collective sources of pollutants” (Art. 1b).

⁴¹ https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-6&chapter=27&clang=_en

⁴² https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-4&chapter=27&clang=_en (June 22, 2022). Three countries are also members of the Amendments from Sofia (2001) and Cavtat (2004) as well as the Protocol on Strategic Assessment of Environmental Impact (Kyiv 2003). Bosnia and Herzegovina is not a member of the Sofia and Cavtat Amendments.

⁴³ https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-13&chapter=27&clang=_en

⁴⁴ The Agreement between the Government of the Republic of Croatia and the Government of Montenegro on Cooperation in the Domain of Environmental Protection, National Papers, No. 2/2015.

pollution” is only one domain of cooperation of the signatory parties prescribed in the Agreement on Cooperation.⁴⁵

– The Agreement between the Government of the Republic of Serbia and the Government of the Republic of Croatia on Cooperation in the Domain of Environmental Protection and Preservation of Nature⁴⁶ is formulated in a broader context in comparison to the Agreement between Croatia and Montenegro. Namely, it is prescribed that the signatory parties would “develop and expand their cooperation in the domain of the environment and protection of nature in the interest of both countries,” to which the obligation of promoting “further development of economic, scientific and technical contacts is added with the goal of solving regional and global ecological problems” (Article 1)⁴⁷

– Croatia and Bosnia and Herzegovina have signed the Agreement on Cooperation in the Domain of Environmental Protection and Sustainable Development⁴⁸ which defines the following “areas” in which signatory parties would cooperate: the procedure of accession to the EU, exchange of experiences in the implementation of international conventions and agreements in the domain of environmental protection; the protection of the climate; the protection of air,

---

⁴⁵ The “other” areas of cooperation comprise: 1. general questions of environmental protection policy; 2. the procedure of accession and integration with the EU; 3. tracking, assessment and all-encompassing analysis of the environmental situation; 4. the protection of the sea and the coastline for the purpose of sustainable development; 5. cooperation as part of the implementation of measures for the management of ballast waters including the exchange of data of significance for the system of the management of ballast waters in the Adriatic region; 6. waste management; 7. the protection of air and climate, including the tracking of emissions of pollutants and other elements of the environment from non-moveable sources; 8. education in the domain of environment and public participation; 9. tracking the measures of management and exchange of data that pertain to water pollution; 10. cooperation in the domain of maritime compatibility with an emphasis on the transport of dangerous and harmful materials via seaways (Article 2).

⁴⁶ The agreement between the Government of the Republic of Serbia and the Government of the Republic of Croatia in the domain of environmental protection and preservation of nature, *Official Gazette RS* – “International agreements,” No. 13/2018.

⁴⁷ There is a prescribed obligation (and right) of cooperation in the following domains: air protection; waste management; water protection; management and protection of ecologically sensitive areas including protected areas; the implementation of international conventions and agreements in the domain of the environment; exchange of experience in the transfer of EU legislature; education in the domain of environmental protection and sustainable development; research and analysis of the environment as well as the development of environmentally-friendly technologies; support in communication between industries in the domain of the environment; the instruments for environmental protection and their implementation into economic policies; transboundary transport of dangerous substances; every other domain that Signatory Parties consider suitable (Article 2).

⁴⁸ The Agreement in the Domain of Environmental Protection and Sustainable Development, *National Papers*, No. 4/2016.

water and soil; waste management; management and treatment of waste water; management and treatment of chemicals; preservation and protection of nature; education in the domain of environmental protection and “any other domain of protection of the environment that both parties find suitable.”

DOMESTIC REGULATIONS AND TRANSBOUNDARY COOPERATION

The basic laws that regulate the sphere of environmental protection in the four countries of the region contain norms that pertain to transboundary issues and the obligation of cooperation on the part of the relevant authorities.

a) In the case of the Republic of Croatia, the “principle of cooperation” prescribed by the Law on the Protection of the Environment (NN No. 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, and 118/18) gives rise to the obligations of several subjects. At the same time, it is the obligation of the state “to ensure solidarity and cooperation in the process of solving global and international issues in the domain of environmental protection especially through international agreements by cooperating with other countries and reaching relevant agreements as well as by informing other countries about transboundary effects on the environment, ecological accidents, and international exchange of information about the environment” (Article 15).⁴⁹ The law regulates “transboundary effects of strategy, plan and program, operations and facilities on the environment” (Article 134)⁵⁰, as well as the questions that pertain to informing other countries about an operation (Article 135)⁵¹, participation in a procedure related to an operation in another country (Article 136), informing other countries about the work of a facility (Article 137), participation in the procedure of

---

⁴⁹ The obligations of other subjects (Croatian Parliament, Croatian Government, Regional Governments, the City of Zagreb, larger cities, towns and municipalities, all other parties) pertains to “sustainable development in accordance with this Law” (Article 15, Paragraph 1) that is to “the implementation of effective measures of environmental protection on their territory” (Government, Regional Governments, the City of Zagreb, larger cities, towns and municipalities, within the scope of their jurisdictions) (Article 2).

⁵⁰ For information on transboundary procedures for strategic assessment of environmental impact, see: <https://mingor.gov.hr/prekogranicni-postupci-strateske-procjene-4039/4039> (June 22, 2022).

⁵¹ For information on transboundary procedures of assessment of a project’s impact on the environment <https://mingor.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug/uprava-za-procjenu-utjecaja-na-okolis-i-odrzivo-gospodarenje-otpadom-1271/procjena-utjecaja-na-okolis-puo-spuo/procjena-utjecaja-zahvata-na-okolis-puo-4014/4014> (June 22, 2022).

issuing “environmental permits related to a facility in another country” (Article 138), informing another country about a major accident (Article 139).⁵²

b) When it comes to the Republic of Serbia, the Law on Environmental Protection (*Official Gazette of RS*, No. 135/2004, 36/2009, 36/2009 – other law, 72/2009 – other law, 43/2011 – US, 14/2016, 76/2018, 95/2018 – other law) in Article 8 prescribes in a general manner that

“...subjects of the system of environmental protection are obliged to ... cooperate with one another, secure coordination and compatibility in making and implementing decisions.” Cooperation with other countries and international organizations is “realized” by the Republic of Serbia”.

When it comes to concrete “transboundary” issues which are regulated by Law, i.e. in reference to which certain obligations and rights of relevant authorities are being prescribed, it should be stated that several of those are explicitly mentioned: transboundary exchange and trade in wildlife species (Article 10), the protection of water from the effects of transboundary pollution (Article 25), transboundary exchange of wild flora and fauna specimens (import, export, intake, removal, secondary exports) and their developmental forms and parts (Article 28), notifying about operators, i.e. Seveso plants, or complexes whose activities can cause chemical accidents with transboundary effects (Article 61a and 61b) and proclaiming states of vulnerability (Article 62). The obligation of transboundary cooperation is specially regulated in the part that pertains to the assessment of the impact on the environment and strategic evaluation of effects on the environment. Thereby, notifying about possible transboundary effects of projects is regulated in Article 32 of the Law on the Assessment of Environmental Impact (*Official Gazette*, No. 135/04, 46/09) while the “exchange of information on transboundary effects of the plan and program on the environment is regulated in Article 23 of the Law on the Strategic Assessment of Impact on the Environment (*Official Gazette of RS*, No. 135/04, 88/10). The exchange of information on transboundary effects of the work of facilities and activities on the environment is carried out in accordance with Article 24. of the Law on Integrated Prevention and Control of Environmental Pollution (*Official Gazette*, No. 135/04, 25/15, 109/21).

c) when it comes to Montenegro, the Law on the Environment (*Official Paper of Montenegro*, No. 52/2016, 73/19) addresses transboundary issues in

---

⁵² The cooperation with EU member countries on damage to the environment (Article 140) is regulated separately and it pertains to the circumstances of environmental damage infliction on the territory of the country (and which can cause transboundary effects in another EU member country), as well as the circumstances when the existence of damage that is not caused on the country’s territory is established.

several locations. That way, “transboundary effects on the environment” are mentioned within the framework of the principle of cooperation (Article 5, Line 4),⁵³ “transboundary pollution” is addressed as part of the protection of the sea and the coastline (Article 18), while transboundary exchange, transportation, and restricted use of GMOs (Article 24), transboundary transport of CO₂ for the purpose of storage, and transboundary tracking of the environmental situation are also mentioned as part of “systematic tracking of the environmental situation” (Article 54). The Ministry is in charge of “ensuring international cooperation, including cooperation with the European Commission and exchange of information in the domain of environmental protection” (Article 11), while the Agency carries out cooperation and communication with the relevant domestic and international organizations and institutions in the domain of environmental protection (Article 12). Ancillary regulations target the strategic assessment of the impact on the environment including the exchange of information about transboundary effects (Article 23). Informing about the transboundary effects of a project on the natural environment in another country (if a project can have a significant impact on the natural environment of another country) is regulated in a separate act. In the case of issuing an integrated license for facilities and activities which can have negative impacts on public health, the environment, or material goods, special provisions of a special act regulate the exchange of information on transboundary impact (Article 23).

d) Within the two legal texts that address environmental protection in Bosnia and Herzegovina, transboundary issues are regulated in accordance with the complex character of the state structure.⁵⁴ The Law on Environmental Protection of the Republic of Srpska (Official Gazette of RS, No. 71/12, 79/15, 70/20) transboundary issues are mentioned in the context of transboundary movement of waste (Article 22), in the context of the regulation of the procedure of transboundary assessment of the impact on the environment (Articles 39 and 68), when it comes to transboundary pollution in the context of issuing ecological permits and the prevention of largescale accidents (Articles 83 and 90) and transboundary impact of certain facilities (Article 99). The

---

⁵³ According to the principle of cooperation “a country ensures cooperation and solidarity in solving global and international questions of environmental protection, especially through international agreements, through cooperation with other countries and by signing relevant agreements as well as informing other countries on transboundary effects on the environment, ecological accidents and international exchange of information on the environment.”

⁵⁴ The Republic of Srpska, Federation of Bosnia and Herzegovina (including the cantons as part of the Federation) and Brčko District have separate laws in the domain of the environment.

Convention on the Assessment of Impact on the Environment in the Transboundary Context is specifically mentioned (Articles 65 and 78). In addition, the protection of the environment is carried out, among other things, with the goal of: “d) international cooperation in the protection of the environment”, (Article 2) and and “the Republic participates in international cooperation in the domain of environmental protection” (Article 5).⁵⁵ The implementation of goals dealing with the environment is incentivized in inter-entity cooperation and cooperation with the Brčko District, bilateral or multilateral international agreements on the protection of the environment, and other agreements on cooperation and providing information and support in relation to the protection of the environment, especially in interactions with other countries (Article 11, Paragraph 2). Probably the most relevant provision is the provision of Article 128 of the Law that pertains to an “Inter-Entity Body”. This body is in charge of all issues in the domain of the environment which require a coordinated approach of the entities as well as other issues that have been transferred to the Inter-Entity Body by both entities and the Brčko District through this law and other regulations, and especially, among others, the issue of: a) international agreements and programs in the domain of environmental protection, b) cooperation with international organizations and other countries, etc.

When it comes to the Federation of Bosnia and Herzegovina, the Law on Environmental Protection (Official Paper of the Federation of Bosnia and Herzegovina, No. 15/2021) transboundary issues, i.e. transboundary context, is mentioned in the part that regulates the domain of strategic impact assessment (Article 50), assessment of the impact on the environment (Articles 74 and 79), the probability of transboundary impact on the environments of neighboring countries, the Republic of Srpska and/or Brčko District of Bosnia and Herzegovina (Article 81) and issuing environmental permits (Article 89).⁵⁶ The Inter-Entity Body for the environment is obliged to ensure that the interests of both entities, Brčko District and Bosnia and Herzegovina have been taken into account while planning and implementing projects that can have relevant mutual effects on the environment both in Bosnia and Herzegovina (i.e. among the entities and Brčko District of Bosnia and Herzegovina, and in the transboundary context (Article 126).⁵⁷ The Law prescribes the obligation

---

⁵⁵ Among the principles of environmental protection there is also the “principle of cooperation and shared responsibility,” 9 Article 6, Paragraph d), but there is no indication of the kind of cooperation in question.

⁵⁶ The provisions of this Law pertain to, among other things, also: the tasks in the domain of the environment that are derived from international conventions (Article 2, line d).

⁵⁷ The implementation of the goals related to the environment is carried out through cooperation and coordination in the Federation of Bosnia and Herzegovina, inter-entity cooperation and cooperation with the Brčko District, bilateral or multilateral international

of cooperation in the domain of environmental research and technical development (Article 31), and the ministry in charge has the obligations based on international agreements in relation to the register of polluters, pollution and facilities which contain dangerous substances (Article 34). The planning of environmental protection in the Federation of Bosnia and Herzegovina is being made compatible, among other things, with higher-level planning documents as well as obligations of Bosnia and Herzegovina derived from international agreements (Article 45).

CONCLUSION

It could be said that the framework of the questions that are labelled as “transboundary” overlaps to a significant degree with general issues in the domain of environmental protection as a whole, even though one could reach the impression that internal regulations of the four countries tend to reduce the concept and character of “transboundary” issues. The obligation of cooperation among countries in solving transboundary issues in the domain of the environment is formulated quite clearly both in all crucial international agreements and in the laws that regulate the domain of environmental protection. The obligation of cooperation is additionally strengthened by the fact that there is an almost uniform level of membership in crucial international agreements in the domain of environmental protection, barring certain differences when it comes to the delay with which certain countries are implementing the obligations from protocols and amendments to some international agreements. These differences among countries of the region can be related to the different phases in the process of EU integration that the countries find themselves in. The character of obligatory cooperation of countries is related to the goals, type, and breadth of obligations and rights that derive from international agreements. The specificities of the manner of regulating the obligations (and rights) of cooperation among countries in domestic regulations of the four countries (laws on environmental protection) can be attributed to the specificities of legal systems, the condition of the natural environment, the achieved level of EU integration, etc. In the most general manner, it could be said that the cooperation that is prescribed by the domestic laws of the four countries pertains to

---

agreements on the protection of the environment as well as the provision of information and assistance in relation to the protection of the environment, especially in relations with the neighbouring countries (Article 9, Paragraph 2), and the jurisdiction of the Federal Ministry of the Environment and Tourism pertains to the provision of assistance to state bodies in the implementation of international obligations that Bosnia and Herzegovina has accepted (Article 23).

the obligations of cooperation that are derived from international agreements, the assessments of environmental impact, strategic assessments of environmental impact, integrated permits, and accidents with transboundary effects.

BIBLIOGRAPHY

- Bayramov, A. (2018). Review: Dubious nexus between natural resources and conflict, *Journal of Eurasian Studies*, 9 (1), 72–91.
- Boyle, A.E. (2005). Globalising Environmental Liability: The Interplay of National and International Law. *Journal of Environmental Law*, 17(1), 3–26, <https://doi.org/10.1093/envlaw/eqi001>
- Byrne, A. (2015). The 1979 Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution: Assessing its Effectiveness as a Multilateral Environmental Regime after 35 Years. *Transnational Environmental Law*, 4 (1), 37–67.
- Dupuy PM, Viñuales, J.E. (2018). *International Environmental Law*. Cambridge University Press, 2018.
- Eckert, AR., Smith, T., Egteren, H. (2008). Environmental Liability in Transboundary Harms: Law and Forum Choice. *The Journal of Law, Economics, and Organization*, 24 (2), 434–457, <https://doi.org/10.1093/jleo/ewm061>
- Eckstein, G., Amy Hardberger. State Practice in the Management and Allocation of Transboundary Groundwater Resources in North America. *Yearbook of International Environmental Law*, 18 (1), 96–125, <https://doi.org/10.1093/yiel/18.1.96>
- Feria-Tinta, M., Milnes, S.C. (2016). The Rise of Environmental Law in International Dispute Resolution: The Inter-American Court of Human Rights Issues a Landmark Advisory Opinion on the Environment and Human Rights. *Yearbook of International Environmental Law*, 27, 64–81, <https://doi.org/10.1093/yiel/yvy004>
- Gleick, H. P. (2019). Water as a weapon and casualty of armed conflict: A review of recent water-related violence in Iraq, Syria, and Yemen. *WIREs Water* 6,e1351. <https://doi.org/10.1002/wat2.1351>
- Goeteyn, N., Maes, F. (2011). Compliance Mechanisms in Multilateral Environmental Agreements: An Effective Way to Improve Compliance?, *Chinese Journal of International Law*, 10 (4), 791–826.
- Harrison, J. (2013). Reflections on the Role of International Courts and Tribunals in the Settlement of Environmental Disputes and the Development of International Environmental Law. *Journal of Environmental Law*, 25 (3), 501–514.
- Humphreys, J., M.L.R. Smith. (2011). War and wildlife: the Clausewitz connection. *International Affairs*, 87 (1), 121–142.
- Inkyoung, K. (2007). Environmental cooperation of Northeast Asia: transboundary air pollution. *International Relations of the Asia-Pacific*, 7 (3), 439–462.
- Jung, J., Choi, A., & Yoon, S. (2022). Transboundary air pollution and health: Evidence from East Asia. *Environment and Development Economics*, 27 (2), 120–144.

- Kheng-Lian, K. (2012). Transboundary and Global Environmental Issues: The Role of asean. *Transnational Environmental Law*, 1 (1), 67–82. doi:10.1017/S2047102511000082
- Kim, I. (2007). Environmental cooperation of Northeast Asia: transboundary air pollution. *International Relations of the Asia-Pacific*, 7 (3), 439–462, <https://doi.org/10.1093/irap/lcm008>
- Matkovic Puljic, V., Jones, D., Myllyvirta, L., Gierens, R. (2019). Impacts of transboundary coal air pollution from Balkan region to European public health. *European Journal of Public Health*, 29 (4), ckz185.398, <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckz185.398>.
- Meshel, T. (2018). Inter-State Fresh Water Dispute Resolution: Some Reflections on River Basin Organizations as Arbitral Institutions. *Yearbook of International Environmental Law*, 29, 55–76.
- Onzivu, W. (2013). (Re)invigorating the health protection objective of the Basel Convention on Transboundary Movement of Hazardous Wastes and their Disposal. *Legal Studies*, 33 (4), 621–649.
- Plakocefalos, I. (2012). Prevention Obligations in International Environmental Law. *Yearbook of International Environmental Law*, 23 (1), 3–43, <https://doi.org/10.1093/yiel/yvt060>
- Rieu-Clarke, A. and Kinna, R. (2014). Can Two Global UN Water Conventions Co-exist?. *Rev Euro Comp & Int Env Law*, 23 (1), 15–31.
- Sandler, T. (2017). Environmental cooperation: contrasting international environmental agreements. *Oxford Economic Papers*, 69 (2), 345–364, <https://doi.org/10.1093/oep/gpw062>.
- Sands, P., Peel, J., with Fabra, A., MacKenzie, R. (2012). *Principles of International Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 187–237.
- Shaw, M.N. (2014). *International law*. Cambridge University Press, 626–632.
- Strüver, G., Wegenast, T. (2018). The Hard Power of Natural Resources: Oil and the Outbreak of Militarized Interstate Disputes. *Foreign Policy Analysis*, 14 (1), 86–106, <https://doi.org/10.1093/fpa/orw013>.
- Todić, D. (2021). Conditions and Effects of Environmental Legislation Changes: Twenty years from the beginning of the Europeanization process in the Republic of Serbia, *Collection of Papers, Faculty of Law*. Niš 91, 51–74.
- Todić, D. (2021). Prirodni resursi u međunarodnim ugovorima – od suverenih prava država do zajedničke brige čovečanstva. *Foreign Legal Life*, 3, 391–405.
- Todić, D. (2020). Rešavanje sporova i međunarodni ugovori u oblasti životne sredine. *Proceedings from the 33 meeting of the Kopaonik School of Natural Law - Slobodan Orlić "The Unification of the Law and Legal Safety"*. Belgrade, Vol I, 365–379.
- Todić, D. (2019). Multilateral Environmental Agreements and EU Integration of Western Balkan States (Status of Bosnia and Herzegovina, Montenegro, Serbia and Croatia in Multilateral Environmental Agreements). *European Energy and Environmental Law Review*, 28 (1), 17–27.

- Tominaga, Y., Chia-yi Lee. (2021). When Disasters Hit Civil Wars: Natural Resource Exploitation and Rebel Group Resilience. *International Studies Quarterly*, 65 (2), 423–434, <https://doi.org/10.1093/isq/sqab014>.
- UNEP. (2009). *From conflict to peacebuilding – The role of natural resources and the environment*, United Nations Environment Programme.
- Vukasović, V., Todić, D. (2021). *Environmental Law in Serbia*. Wolters Kluwer.
- Williams, BA, Watson, JE, Butchart, SH, et al. (2021). A robust goal is needed for species in the Post-2020 Global Biodiversity Framework. *Conservation Letters* 14, e12778. <https://doi.org/10.1111/conl.12778>.

Reports

- International Court of Justice, *Reports of Judgements, Advisory Opinions and Orders, Case Concerning the Gabcikovo-Nagymaros Project (Hungary Slovakia), Judgment of 25 September 1997*, paragraph. 78, paragraph 85. <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/92/092-19970925-JUD-01-00-EN.pdf> (September 10, 2022).
- The Report on the Condition of the Environment in the Republic of Serbia for the Year 2020, The Agency for Environmental Protection, Belgrade, 2021. http://www.sepa.gov.rs/download/Izvestaj_2020.pdf. (June 20, 2022).
- Information on the Condition of the Environment in Montenegro for the Year 2020, The Agency for Environmental Protection, Podgorica, 2021. <https://epa.org.me/wp-content/uploads/2021/11/Informacija-o-stanju-zivotne-sredine-za-2020.-godinu.pdf> (June 20, 2022).
- The Report on the Condition of the Environment in Bosnia and Herzegovina, the Ministry of Foreign Trade and Economic Relations, 2012. <https://www.undp.org/bs/bosnia-herzegovina/publications/izvje%C5%A1taj-o-stanju-okoli%C5%A1a-u-bosni-i-hercegovini> (June 20, 2022).
- The Report on the Condition of the Environment - Situation and Prospects 2020, summary, European Agency for the Environment, 2019. <https://mingor.gov.hr/UserDocsImages/Pristup%20informacijama/HR%20final.pdf> (June 20, 2022).
- The European environment — state and outlook 2020 Knowledge for transition to a sustainable Europe*, European Environment Agency, 2019. <https://www.eea.europa.eu/soer/publications/soer-2020>. (June 20, 2022).
- Regional Cooperation Council, Study on climate change in the Western Balkans region (June 6, 2018), 6. <https://www.rcc.int/pubs/62> (September 7, 2022).
- World Wildlife Fund. (May 29, 2008). Historic Agreement Force for Biodiversity in South-Eastern Europe. <https://www.wwf.eu/?135601/Historic-agreement-force-for-biodiversity-in-south-eastern-Europe> (September 7, 2022).

International agreements

- Convention on Biological Diversity, *Official Papers of SRY – International Agreements*, No. 11/01.

- United Nations Convention to Combat Desertification in those Countries Experiencing Serious Drought and/or Desertification, Particularly in Africa, *Official Gazette of the Republic of Serbia - International Agreements*, No. 102/07.
- Convention on the Law of Non-Navigational Uses of International Watercourses, *Official Papers of Montenegro – International Agreements*, No. 6/13.
- Framework Convention on Climate Change, *Official Papers of SRY – International Agreements*, No. 2/07.
- Paris Climate Agreement, *Official Gazette of the Republic of Serbia – International Agreements*, No. 4/2017.
- The Convention on the Protection and Use of Transboundary Watercourses and International Lakes (Water Convention) and amendments to Articles 25 and 26 of the Convention, *Official Gazette of the Republic of Serbia – International Agreements*, No. 1/2010.
- The Protocol on Water and Health, *Official Gazette of the Republic of Serbia – International Agreements*, No. 1/2013.
- The Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution, *Official Papers of SFRY – International Agreements*, No. 11/86.
- The Convention on Transboundary Effects of Industrial Accidents, *Official Gazette of the Republic of Serbia*, No. 42/09.
- The Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context, *Official Gazette of the Republic of Serbia – International Agreements*, No.102/07.
- The Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters, *Official Gazette of the Republic of Serbia – International Agreements*, No. 38/09.
- The Convention on Cooperation for the Protection and Sustainable Use of the Danube River, *Official Papers of SRY – International Agreements*, No. 2/03.
- The Framework Agreement on the Sava River Basin, *Official Papers of Serbia and Montenegro – International Agreements*, No. 12/04.
- Domestic regulations
- Croatia: The Law on Environmental Protection, *National Papers No. 80/13, 153/13, 78/15, 12/18 and 118/18*.
- Serbia: The Law on Environmental Protection, *Official Gazette of the Republic of Serbia*, No. 135/2004, 36/2009, 36/2009 – other law, 72/2009 – other law, 43/2011 – US, 14/2016, 76/2018, 95/2018 – other law.
- Montenegro: The Law on the Environment, *Official Paper of Montenegro*, No. 52/2016, 73/19.
- Bosnia and Herzegovina – The Republic of Srpska: The Law on Environmental Protection of the Republic of Srpska, *The Official Gazette of the Republic of Srpska*, No. 71/12, 79/15, 70/20.
- Bosnia and Herzegovina - the Federation of Bosnia and Herzegovina: the Law on Environmental Protection, *Official Papers of the Federation of Bosnia and Herzegovina*, No. 15/2021.

Online sources

<https://unece.org/epr-reviewed-countries> (April 16, 2022).

<https://www.eea.europa.eu/> (April 16, 2022).

https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-5&chapter=27&clang=_en (June 22, 2022).

https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-1&chapter=27&clang=_en (June 22, 2022).

https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-1-h&chapter=27&clang=_en (June 22, 2022).

https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-1-e&chapter=27&clang=_en (June 22, 2022).

https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-1-g&chapter=27&clang=_en (June 22, 2022).

https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-1-f&chapter=27&clang=_en (June 22, 2022).

https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-1-j&chapter=27&clang=_en (June 22, 2022).

https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-1-l&chapter=27&clang=_en (June 22, 2022).

https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-1-k&chapter=27&clang=_en (June 22, 2022).

https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-6&chapter=27&clang=_en (June 22, 2022).

https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-4&chapter=27&clang=_en (June 22, 2022).

https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-13&chapter=27&clang=_en (June 22, 2022).

<https://mingor.gov.hr/prekogranicni-postupci-strateske-procjene-4039/4039> (June 22, 2022).

<https://mingor.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug/uprava-za-procjenu-utjecaja-na-okolis-i-odrzivo-gospodarenje-otpadom-1271/procjena-utjecaja-na-okolis-puo-spuo/procjena-utjecaja-zahvata-na-okolis-puo-4014/4014> (June 22, 2022).

<https://www.cbd.int/convention/text/> (September 7, 2022).

https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=XXVII-10&chapter=27&clang=_en (September 7, 2022).

<https://www.unwatercoursesconvention.org/resources/> (September 7, 2022).

https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-7&chapter=27&Temp=mtdsg3&clang=_en (September 11, 2022).

https://treaties.un.org/doc/Treaties/2016/02/20160215%2006-03%20PM/Ch_XXVII-7-d.pdf (September 11, 2022).